2016 m. sausio 8 d. LIETUVOS MOKSLININKŲ LAIKRAŠTIS www.mokslasplius.lt/mokslo-lietuva Kaina: 1 euras

Mokslo Lietuva

Leidžiamas nuo 1989 m., du kartus per mėnesį

Nr. 1 (555)

SPAUDOS, RADIJO IR TELEVIZIJOS RĖMIMO FONDAS

Sutikus 2016-uosius

Dr. Vygintas GONTIS

Daugelis mūsų matome pasaulį per įvykių Lietuvoje prizmę, tačiau 2015-ieji išsiskyrė globalių procesų aštrumu. Buvome priversti atsipeikėti ir pripažinti, kad esame tik nedidelė dalis labai sudėtingo pasaulio, kurio įvykiai supurtė dabar jau naivokomis atrodančias mūsų saugumo iliuzijas. Tolimesnė dar 2014 metais prasidėjusių Ukrainos įvykių eiga privertė šalies saugumą pripažinti aukščiausiu prioritetu. Saugumo stiprinimui nebegailime lėšų ir didžiuojamės savo vaikų pasirinkimu ginti valstybę.

2015 metų įvykiai visiems suteikė progą rimtai susimąstyti apie Europos organizavimo principus. Pirmojoje metų pusėje pasaulis negalėjo atitraukti akių nuo Graikijos mokumo problemų, kurios pasirodė visai ne tokios baisios bendrame likusio pasaulio finansinių problemų fone. Tačiau iki raudonumo įkaitinti finansinės drausmės ir bendros tvarkos Europoje klausimai turėjo giliai įsirėžti politikų galvose ir tikrai darys savo įtaką tolimesniam šių klausimų sprendimui bendruose Europos namuose. Šį kartą triumfavo finansinės drausmės principai ir tik laikas parodys, ar šis Europos pasirinkimas yra teisingas. Nauji globalūs finansų sistemos sukrėtimai labai greitai gali atskleisti tikrąją šio pasirinkimo vertę.

Tikru Europos išbandymu 2015-aisiais tapo vadinamoji pabėgėlių krizė, kuri tikriausiai sudavė rimtą smūgį laisvo žmonių judėjimo principui, įgyvendintam iki šiol. Tokį mastą pasiekęs gyventojų kraustymasis kelia pavojų tautų ir kultūrų išlikimui. Todėl 2015 metų patirtis suteikia progą tautinių valstybių sąjungai kitaip pažvelgti į Naująjį Europos naratyvą, skleidžiantį kosmopolitizmo idėją, ir apsvarstyti, ar federalizacija yra tikrai vienintelis tinkamas pasirinkimas. Rimta diskusija šiuo klausimu neišvengiama, nes ir didžiosios Europos tautos terorizmo grėsmės akivaizdoje yra priverstos skaitytis su kintančia savo piliečių nuomone.

Pasaulio ekonominį gyvenimą toliau esmingai keičia pokyčiai energetinių išteklių rinkose ir technologijose. JAV, kaip buvusi didžiausia energetinių išteklių vartotoja, pagaliau tampa ir stambiausia naftos bei dujų tiekėja. Kartu su atsinaujinančių energijos išteklių technologiniais pokyčiais visa tai spaudžia energijos kainas žemyn, kurios ieškos savo tikrosios vertės bendrame stagnuojančios pasaulio ekonomikos ir žaliavų pertekliaus fone. Dėl šių priežasčių keičiasi Amerikos strateginis vaidmuo Artimuosiuose Rytuose, o BRICS šalys susiduria su rimtomis finansinėmis problemomis dėl žaliavų kainų kritimo. Jei dar pridursime dėl užsitęsusio monetarinio skatinimo perkaitusias finansų rinkas, suvoksime, kad 2016 metais mūsų laukia sunkiai prognozuojami tiek politiniai, tiek ekonominiai pasaulio raidos procesai, kurie turės didžiulės įtakos viskam, ką darome čia, Lietuvoje.

Todėl pasidžiaukime, kad tokiomis sudėtingomis išorinėmis sąlygomis 2015 metais Lietuvoje įvestas euras gali tapti esminiu Lietuvos ūkį ir visą mūsų gyvenimą stabilizuojančiu veiksniu. Raskime tinkamų žodžių tiems, kurie viską matuoja prekių kainomis lentynose, atkreipkime jų dėmesį, kad geresnis gyvenimas yra neatskiriamas nuo aukštesnių kainų, nes tai lemia realiai veikiantys ekonomikos dėsniai. Pasižadėkime, kad 2016 metais panaudosime visas galimas priemones kainas pralenkiančiam atlyginimų augimui spartinti, kad perkelsime mokesčių naštą nuo pragyventi būtinų pajamų ant turto, prabangos prekių ir kapitalo. Pakvieskime visus lietuvius grįžti namo, nes Lietuva yra vienintelė jų gimtoji šalis prie Baltijos jūros, valstybė, kurioje gera gyventi, kuri puoselėja tradicijas, kultūrą ir mokslą.

Tam reikia visai nedaug – tik nuoširdaus tikėjimo, kad Lietuva yra visų mūsų namai, kad visos čia, viduje kylančios problemos yra išsprendžiamos. Nors istorija mums lėmė gyventi civilizacijų sankirtoje, viso pasaulio geopolitinė raida mums yra palanki ir suteikia didžiules galimybes užimti deramą vietą išsivysčiusių Europos valstybių bendrijoje. Neturime užsidaryti, o bendromis pastangomis siekti, kad Europa taptų įvairių tautų tradicijas ir kultūrą puoselėjanti savarankiškų šalių ekonominė bendrija, turinti labai daug bendrų ekonominių, tarptautinės politikos ir gynybos interesų. Tik eidami šiuo keliu, galime tikėtis, kad viso pasaulio lietuvių akys ir keliai 2016 metais vėl nukryps į vienintelę jų tėvynę prie Baltijos. *Autorius yra Lietuvos mokslininkų sąjungos tarybos pirmininkas*

Malonūs skaitytojai

Linkėdami Jums sėkmingų 2016-ųjų, kviečiame prenumeruoti Lietuvos mokslininkų laikraštį „Mokslo Lietuva“, leidžiamą nuo 1989 metų. Šis laikraštis skirtas ne tik akademinei, bet ir plačiajai visuomenei, visiems, kurie domisi mokslo raida, gyvenantiems tiek Lietuvoje, tiek ir bet kurioje kitoje pasaulio šalyje.

Galite užsisakyti:

1) spausdintą laikraštį, kuris atkeliaus pas Jus įprastiniu paštu,

2) elektroninę „Mokslo Lietuvos“ versiją (PDF formatu), kuri Jus pasieks elektroniniu paštu.

Siūlome „Mokslo Lietuvą“ užsisakyti internetu. Prenumeratą galima apmokėti, naudojantis elektronine bankininkyste arba nuėjus į banko skyrių, taip pat mokėjimų sistema „PayPal“. Prenumeratą priima ir Lietuvos pašto skyriai. Aprašymą, kaip užsisakyti „Mokslo Lietuvą“, rasite apsilankę laikraščio svetainėje **http://mokslolietuva.lt/** ir pasirinkę nuorodą **„Mokslo Lietuvos prenumerata“**. Tikimės, kad atsinaujinusi „Mokslo Lietuva“ visada bus laukiama Jūsų namuose. Kviečiame Jus lankytis ir Lietuvos mokslininkų sąjungos svetainėje http://lms.lt/.

Su geriausiais linkėjimais
„Mokslo Lietuvos“ redakcija

2016-ieji pasipuošė žiemišku apdaru.
J. Jasaičio nuotr.

ŠIAME NUMERYJE

Sutinkame 25-ąsias Laisvės gynėjų dienos metines ● 2 p.

Universitetai bendromis pastangomis ieško naujų sprendimų ● 2 p.

Dabartinė strateginio planavimo metodika – nestrategiška ● 3 p.

Mokslo pasaulyje: dar kartą apie deimantus ● 4 p.

Svečias iš Olandijos: ko nebegali žadėti nacionalinės vyriausybės? ● 5 p.

Apie Lietuvos mokslininkų darbus Naujojoje Zelandijoje ● 6 p.

Lietuvos mokslininkų sąjungoje – apie tyrėjų finansinio savarankiškumo stiprinimą ● 8 p.

Pedagogo Vytauto Soblio likimas sovietinės okupacijos metais ● 9 p.

Kokias perspektyvas atveria Paryžiuje pasirašyta gamtosaugos sutartis? ● 9 p.

Pirmoji lietuvių gimnazija Vilniuje žengia į antrąjį veiklos šimtmetį ● 10 p.

Ptolemėjo geografijos mįslės ● 11 p.

Sausio 13-osios išvakarės Kaune – su Vytauto Kernagio dainomis, laužais ir arbata

Vido Bareikio, Ramintos Naujanytės-Bjelle, jaunųjų bardų atliekamos dainos, Roberto Mullano filmo „Mes dainuosim“ peržiūra, lauke degantys laužai, karšta arbata ir daug jaudinančių pokalbių. Tokį netradicinį Laisvės gynėjų dienos atminimo vakarą „Ar žinai, kam dėkoti už LAISVĘ, kurią turi?“ naktį iš sausio 12-osios į sausio 13-ąją surengs Kauno technologijos universitetas, kviečiantis dalyvauti ir miesto bendruomenę. Renginys, skirtas pažymėti Lietuvos laisvės gynimo 25-metį ir prisiminti žuvusiuosius Sausio 13-osios naktį prie Vilniaus televizijos bokšto, vyks sausio 12 d., antradienį, 21 val. KTU Elektronikos rūmuose (Studentų g. 50).

„Daug metų ši išskirtinė lietuvių tautai ir valstybei diena buvo minima labai šabloniškai, vienodai. Žmonės pasigenda naujų, įdomesnių sprendimų, siekiant turiningai paminėti Sausio 13-ąją ir pritraukti daugiau savo istorijai ir valstybei neabejingų žmonių, ypač – jaunimo“, – sakė KTU Kultūros centro vadovas Tautvydas Baltramonaitis. Jo teigimu, Lietuvos jaunimui šis renginys turėtų būti ypač aktualus, nes taip sugrįžtama prie savo istorijos, geriau suprantamas Sausio 13-ąją žuvusiųjų pasiaukojimas, lėmęs tautos laisvę ir valstybės nepriklausomybę: „Sausio 13-osios išvakarėse, būtent tuo metu, kai prieš 25-erius metus vyko mūsų šaliai svarbūs įvykiai, kviečiame pabūti kartu, prisiminti kas vyko, išreiškiant džiaugsmą, kad esame laisvi, ir kartu pagerbti žuvusius Laisvės gynėjus.“

Kitoks Laisvės gynėjų dienos veidas

Pasak KTU Kultūros centro vadovo, šį kartą Laisvės gynėjų dienai skirtas renginys nebus dar vienas minėjimas – tai bus jaukus vakaras, skirtas prisiminti Laisvės gynėjus. „Norėjome, kad Sausio 13-osios renginys atrastų kitokį veidą“, – sakė Tautvydas Baltramonaitis. Renginio vieta – Elektronikos rūmų salė – pasirinkta neatsitiktinai. Šalia pastatytas koplytstulpis. Yra atminimo lenta, skirta Sausio 13-ąją žuvusių dviejų KTU studentų – Rimanto Juknevičiaus ir Virginijaus Druskio – atminimui. Vakaro metu bus sukurta aplinka, inscenizuojanti tų laikų paprastumą. Susirinkusieji žvakių apsuptyje galės stebėti rodomas senas nuotraukas ir vaizdo siužetus iš Sausio 13-osios įvykių, o lauke degs laužai, bus dalinama arbata, juodos duonos bandelės.

Prisiminimai, dainos, žvakės

Sausio 13-osios išvakarės prasidės studentų eisenomis, kurias organizuoja KTU Studentų atstovybė ir Studentų departamentas. Iš universiteto bendrabučių jų dalyviai eis iki Elektronikos rūmų. Prie eisenų studentų miestelyje kviečiami prisijungti ir kiti miesto gyventojai. 21 val. susirinkusieji bus pakviesti pasiklausyti KTU teatro-studijos „44“ meninio pasirodymo, kurio metu bus skaitomi prisiminimai ir laiškai.

Antroji renginio dalis – muzikinė. Jaunieji bardai atliks Vytauto Kernagio dainas, skambėjusias ir Sausio 13-osios naktį. Koncertuos Vidas Bareikis ir Raminta Naujanytė-Bjelle. Pasibaigus muzikinei renginio daliai, susirinkusieji bus pakviesti pagerbti Laisvės gynėjus, uždegant atminimo žvakes už žuvusius Sausio 13-ąją ir padedant gėlių prie atminimo lentos bei koplytstulpio.

Sugrįžus į salę, bus rodomas vaidybinis britų režisieriaus R. Mullano filmas „Mes dainuosim“, skirtas 1991 metų sausio 13-osios įvykiams Lietuvoje. *Parengta pagal Kauno technologijos universiteto Rinkodaros ir komunikacijos departamento Viešosios komunikacijos skyriaus pranešimą* ■

1991 m. sausio 13-osios išvakarėse. A. Girdžiušo (Lrs.lt) nuotr.

Nesuskaičiuojami Lietuvos valstybingumo gynėjai prie Seimo rūmų. A. Žižiūno (Lrs.lt) nuotr. 1991 m. sausio 13-oji archyvinėse nuotraukose

LIETUVOS UNIVERSITETŲ PERTVARKA

KAUNO TECHNOLOGIJOS ir ISM VADYBOS ir EKONOMIKOS UNIVERSITETŲ partnerystės perspektyvos

Siekdama aukštesnės studijų ir mokslinių tyrimų kokybės, akademinė bendruomenė pati inicijuoja tai, kas neišvengiama, – telkia geriausių šalies aukštųjų mokyklų potencialą. Bendrą indėlį į kokybiškesnę Lietuvos jaunimo ateitį įneš ISM Vadybos ir ekonomikos universitetas ir jo akcijų kontrolinio paketo valdymą perimsiantis Kauno technologijos universitetas (KTU). Sandoris bus užbaigtas gavus Konkurencijos tarybos leidimą. Abiejų universitetų veiklos išliks savarankiškos, nes siekiama ne organizacinės integracijos, o unikalios studijų platformos sukūrimo ir tarpdisciplininiškumo stiprinimo. Universitetų stipriųjų pusių konsolidavimas įgalins technologinius, inžinerinius mokslus studijuojantiems studentams įgyti antreprenerių žinių, kurias perteikia vienas geriausių Baltijos šalyse verslo universitetų, o ISM studentams atsivers KTU – pažangiausio mokslo ir lyderiaujančio technologijų universiteto – potencialas.

KTU rektorius prof. Petras Baršauskas

ISM rektorius Alfredas Chmieliauskas

KTU ir ISM sutarties pasirašymas
KTU archyvo nuotraukos

„Nuosekliai telkiame studijų ir mokslo potencialą, todėl labai džiaugiuosi, kad sutapo KTU ir ISM ateities vizijos. Natūraliai šie į kokybę orientuoti šiuolaikiškai mąstantys universitetai tampa partneriais. Kartu norėdami tapti dar stipresni, žvalgomės ir į galimus užsienio partnerius – aukščiausio lygio JAV universitetus“, – sakė KTU rektorius Petras Baršauskas. Pastaruosius dvejus metus taip pat vyksta ir intensyvus KTU ir Lietuvos sveikatos mokslų universiteto (LSMU) integracijos procesas – kuriamos bendros studijų programos, vykdomi mokslo projektai. „Strateginis ir ilgalaikis ISM ir KTU bendradarbiavimas leis abiems institucijoms žengti didelius kokybinius žingsnius į priekį, taip pat atsirasti modernios ekonomikos poreikius atitinkančiam ir Lietuvai labai reikalingam studijų modeliui“, – teigė

■ Nukelta į **6 p.**

SPAUDOS, RADIJO IR TELEVIZIJOS RĖMIMO FONDAS

REDAKTORIAUS KOMENTARAS

Kaip stabdyti tautos išsivaikščiojimą? (2)

Prof. dr. JONAS JASAITIS

(Pabaiga. Pradžia – 2015 m. 22-ajame numeryje)

3. Ar Lietuvai svarbi tik trijų miestų ateitis?

Įsivyravus požiūriui, kad naujausias technologijas naudojanti arba jas išbandanti pramonė Lietuvoje geriausiai gali būti plėtojama tik trijuose didžiuosiuose miestuose, t. y. mažiau nei 1 proc. teritorijos, likusi valstybės dalis yra pasmerkta stagnacijai, ekonominiam ir net moraliniam nuosmukiui. Destrukcinių pokyčių kontekste praranda prasmę tokie valstybės raidos uždaviniai, kaip subalansuota darni regionų plėtotė, tautinio ir etnografinio paveldo puoselėjimas ir jo pritaikymas moderniajai visuomenei, mokslo populiarinimas, atokesnėse vietovėse gyvenančio jaunimo profesinis orientavimas, pilietinės visuomenės formavimas, socialinės, kultūrinės ir politinės atskirties mažinimas ar tikros savivaldos kūrimas.

Agresyviosios urbanizacijos ir globalizacijos šalininkams, užimantiems stipriausias pozicijas ne tik strateginio planavimo, bet ir valstybės valdymo ir net tarptautine integracija besirūpinančiose institucijose, šių uždavinių sprendimas yra neįdomus, net nesuprantamas, todėl strateginio valdymo ar savivaldos pokyčiai net neplanuojami. Jau praėjo daugiau kaip du dešimtmečiai, tačiau joks pasiūlymas įgyvendinti realią, visuomenę telkiančią ir aktyviai veikti skatinančią savivaldą nebuvo įgyvendintas.

4. Kada ryšimės kurti savivaldos sistemą?

Net ilgametę veiklos savivaldybių institucijose patirtį turintys specialistai atvirai pripažįsta, kad tai, ką dabar vadiname savivalda, tėra tik jos primityvi imitacija. Ir toliau savivaldybių tarybų rinkimuose taikant proporcinę („partinių sąrašų“) sistemą, iš rinkėjų praktiškai atimta teisė dalyvauti, renkant tarybų narius. Jokių tikros savivaldos teisių neturi arčiausiai gyventojų esanti institucija –seniūnija. Kaip ir anksčiau, jai pavestos tik savivaldybės administracijos filialo funkcijos, o seniūnas tėra tik skiriamas valstybės tarnautojas. Antikonstitucinis pseudosavivaldos darinio – seniūnaitijos prievartinis kūrimas tik apsunkino vietos bendruomenių dalyvavimą savivaldoje. Valdančiųjų grupuočių sumišimą ir susierzinimą sukėlę tiesioginiai mero rinkimai radikalių permainų savivaldoje neatnešė, nes ir mero, ir tarybos funkcijos nesikeitė. Nekeičiant funkcijų, nieko nepadėtų ir tiesioginiai seniūnų rinkimai, apie kuriuos retkarčiais užsimenama žiniasklaidoje. Bet svarbiausia – strateginio valdymo esmės ignoravimas, rengiant tiek savivaldybių, tiek ir regionų strateginės plėtros planus.

Tokio selektyvaus, tik į tris didžiuosius miestus orientuoto, valdymo pasekmės – akivaizdžios. Valstybė jau neteko daugiau kaip 800 tūkst. piliečių. Išvyko labiausiai išsilavinę, energingi, su nuosmukiu, skurdu, biurokratizmu ir korupcija, chamizmu bei nusikalstamumu nesitaikstantys asmenys. Svetur gaudami nuo dviejų iki dešimties kartų didesnį atlyginimą, įgyvendinę profesinės karjeros siekius, dalyvaujantys sėkmingai plėtojamame tarptautiniame versle, jie nemato jokios paskatos sugrįžti ir prisidėti prie valstybės pažangos. Nė vienos savivaldybės administracijoje nepavyko rasti darbuotojų, atsakingų už ryšių su išvykusiais mūsų valstybės piliečiais palaikymą ir sąlygų jiems sugrįžti kūrimą. Selektyvusis valstybės raidos planavimas ypač stipriai paveikė ir studijuojančio bei apie mokslininko karjerą mąstančio jaunimo požiūrį. Gerai žinoma, kokios reakcijos būtų sulaukta mediko diplomą netrukus įgysiančiam jaunuoliui pasiūlius dirbti Skuodo ar Šilalės rajone.

5. Holistinio regionų raidos požiūrio formavimas

Atsvara dabartinei selektyvaus (nestrateginio) valdymo praktikai yra darni subalansuota visų miestų ir užmiesčio regionų strateginė plėtra, įgyvendinama:

- kuriant šiuolaikinę miesto ir užmiesčio vietovių partnerystę;
- diversifikuojant užmiesčio vietovių ekonominę ir sociokultūrinę veiklą, investuojant į gamybinio sektoriaus objektų statybą, veikiančių šios paskirties objektų renovaciją ir modernių technologijų diegimą;
- plėtojant smulkiojo ir vidutinio verslo kooperaciją, jungiančią žaliavos tiekėjų, perdirbėjų ir prekybininkų organizacijas viename kooperatyve, jo viduje lygiaverčiai paskirstant akcijų paketą;
- kiekvienoje apskrityje peržiūrint teritorijų paskirtį ir kuriant tikslinius mikrorajonus: rezidencinį (gyvenviečių ir sodybų plėtros), industrinį, agrarinį (žemės ūkio, miškininkystės ir žuvininkystės) ir rekreacinį;
- per LEADER programos priemones, t. y. valdžios, verslo ir bendruomenių partnerystę, numatant efektyvias praktines priemones, leidžiančias susigrąžinti dalį išvykusių į užsienį arba didžiuosius miestus, o su likusiais ten dirbti sudaryti realaus bendradarbiavimo sutartis, numatančias naujų investicijų ir technologijų pritraukimą;
- užtikrinant jokiomis išlygomis nesaistomą gamtosaugos reikalavimų laikymąsi, visų gamybos procese susidarančių atliekų visišką antrinį panaudojimą, išvengiant neracionalaus produktų ir energijos vartojimo, diegiant atsinaujinančius energijos šaltinius ir gamtai draugiškas technologijas;
- pertvarkant švietimo įstaigų tinklą ir jų veiklos programas taip, kad būtų įgyvendinti visapusiško asmenybės ugdymo ir „Mokymosi visą gyvenimą memorandumo“ reikalavimai;
- sveikatos priežiūros sistemos veiklą orientuojant įgyvendinti sveikos gyvensenos, susirgimų prevencijos, periodiško profilaktinio tikrinimo ir efektyvaus sveikatos sutrikimų šalinimo programas.

Strateginiame ilgalaikės plėtros plane numatytos priemonės leistų optimaliai panaudoti regiono vietinius gamtos, žmogiškuosius ir infrastruktūros išteklius, išvengti agresyvaus vienų socialinių sluoksnių (pavyzdžiui, prekybininkų – perdirbėjams, o pastarųjų – žaliavos tiekėjams) spaudimo kitiems, racionaliai paskirstyti finansų srautus, sumažinti veltėdžiavimo ir asocialios elgsenos apraiškas, sustiprinti teigiamą šeimos įtaką pilietinės visuomenės raidai. Bendri verslininkų ir mokslo centrų sprendimai leistų optimaliai panaudoti tuščius arba apleistus gamybinius ir kitos paskirties pastatus ekologiškai maisto ir nemaistinei produkcijai gaminti. Naujų įmonių atsiradimas leistų sukurti naujas darbo vietas išsilavinusiems, inovacijas kuriantiems ir jas diegiantiems specialistams, įdarbinti vietos gyventojus, suaktyvinti vietos bendruomenes, išplėsti šiuolaikines socialines paslaugas.

LIETUVOS MOKSLO TARYBOS PRANEŠIMAI

Mokslinių tyrimų finansavimas

Gruodžio 17 d. įvykusioje Lietuvos mokslo tarybos konferencijoje apie valstybės investicijas į pasaulinio lygio mokslinius tyrimus „Investuodami siekiame meistriškumo moksliniuose tyrimuose“, apibendrinti mokslinių tyrimų finansavimo priemonės „Visuotinė dotacija“ ir bendri 2007–2013 metų ES struktūrinės paramos mokslui rezultatai. Aptarta šio periodo svarba, finansuojant mokslą, ir pažvelgta į naujus ES investicinių fondų planus. Per 900 Lietuvos tyrėjų įvykdė 106 mokslinių tyrimų projektus už 32 mln. eurų Europos Sąjungos struktūrinių fondų paramos. Tikimasi gauti tris kartus didesnę sumą – apie 95 mln. eurų, kurie numatyti moksliniams tyrimams finansuoti 2014–2020 metais. Iš viso konkursiniam mokslo finansavimui numatyta skirti 110 mln. eurų ES investicijų fondo lėšų.

„Visuotinė dotacija“ buvo viena iš pagrindinių 2007–2013 metų ES struktūrinės paramos priemonių, skirtų finansuoti aukšto lygio mokslinius tyrimus. Administruodama ES struktūrinės paramos projektus, Lietuvos mokslo taryba pradėjo kryptingai stiprinti šalies tyrėjų konkurencingumą tarptautiniu mastu. „Prieš 10 metų matėme, kaip geriausi mokslininkai išvyksta į Vakarų šalis, ir skėsčiojome rankomis, nes nieko negalėjome padaryti. Dabar situacija pasikeitė iš esmės. Lietuvos mokslininkų, laimėjusių „Visuotinės dotacijos“ konkursą, pajamos dėl papildomos finansinės injekcijos išaugo vidutiniškai 30 proc.“, – teigė LMT pirmininkas prof. Dainius H. Pauža.

Iš naujųjų ES investicinių fondų iš jau numatytų 110 mln. eurų beveik pusę sumos planuojama skirti taikomojo pobūdžio moksliniams tyrimams, kurių rezultatus greičiau galėtų naudoti ir verslas. Tikimasi, kad atlikti moksliniai tyrimai padės Lietuvai sukurti išskirtinumą bioinžinerijos, farmacijos, fizikos, chemijos, o gal net ir kosmoso technologijų srityje. Daugiau informacijos: Giedrė Kojelytė, Komunikacijos ir viešųjų ryšių specialistė. Tel. (8 5) 261 8538, e. p. giedre.kojelyte@lmt.lt. *Parengta pagal Lietuvos mokslo tarybos 2015 m. gruodžio 17 d. pranešimą*

Patvirtinta nauja Lietuvos mokslo tarybos aštuntosios kadencijos sudėtis

LR Seimas patvirtino atnaujintą aštuntosios kadencijos Lietuvos mokslo tarybos sudėtį. Pagal Tarybos nuostatus atnaujinta abiejų komitetų sudėtis, penkerių metų kadencijai paskiriant septynis naujus narius. Du nariai patvirtinti antrai kadencijai. Atsistatydinus dviem valdybos nariams, į jų vietas buvo paskirti nauji nariai.

Naujų narių atranka vyko nuo 2015 m. rugpjūčio mėnesio. Iš daugiau nei 80 pasiūlytųjų ir pasisiūliusiųjų mokslininkų Ministro Pirmininko sudarytos atrankos grupės atrinko po 20 kandidatų į kiekvieną komitetą. Iš pastarųjų, apsvarsčiusi gautas pastabas ir pasitarusi su Tarybos valdybos nariais, švietimo ir mokslo ministrė atrinko devynis kandidatus į Tarybos komitetų narius.

Humanitarinių ir socialinių mokslų komitete pradeda dirbti keturi nauji nariai: Mykolo Romerio universiteto Teisės fakulteto Teisės filosofijos ir istorijos katedros vedėjas Darijus Beinoravičius, Klaipėdos universiteto Socialinių pokyčių studijų centro direktorius Liutauras Kraniauskas, Vytauto Didžiojo universiteto Politikos mokslų ir diplomatijos fakulteto Viešojo administravimo katedros profesorius Saulius Pivoras, Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto Tekstologijos skyriaus vadovas Mikas Vaicekauskas.

Trys nauji nariai taip pat dirbs Gamtos ir technikos mokslų komitete: Klaipėdos universiteto Jūros tyrimų atviros prieigos centro Jūros ekosistemų laboratorijos vyriausiasis mokslo darbuotojas Albertas Bitinas, Vilniaus universiteto Medicinos fakulteto Širdies ir kraujagyslių ligų klinikos profesorius Pranas Šerpytis, Gamtos tyrimų centro P. B. Šivickio parazitologijos laboratorijos vadovas Gediminas Valkiūnas. Antrą kadenciją pradeda Lietuvos agrarinių ir miškų mokslų centro Sodininkystės ir daržininkystės instituto Augalų fiziologijos laboratorijos vedėjas Pavelas Duchovskis ir Lietuvos sveikatos mokslų universiteto Medicinos akademijos Medicinos fakulteto Virškinimo sistemos tyrimų instituto vadovas Limas Kupčinskas.

Tarybos valdyboje darbuosis du nauji nariai. Tarybos pirmininko pavaduotoju ir Gamtos ir technikos mokslų komiteto pirmininku patvirtintas Vilniaus universiteto Fizikos fakulteto Radiofizikos katedros vedėjas Jūras Banys, moksline sekretore – Gamtos tyrimų centro Vandens ekotoksikologijos laboratorijos jaunesnioji mokslo darbuotoja Reda Cimmperman. *Parengta pagal Lietuvos mokslo tarybos 2015 m. gruodžio 23 d. pranešimą*

MOKSLO NAUJIENOS

Magnetinės deimanto savybės – naujas Lietuvos mokslininkų tyrimų objektas

Fizinių ir technologijos mokslų centre gautas finansavimas reikšmingam mokslo projektui. Pagal pirmą kartą Lietuvoje finansuotą „M-era.Net“ programą bus tiriamas deimanto defektų panaudojimas nanometrologijoje. Bendras šios programos tikslas – skatinti Europos mokslinių tyrimų programas, mokslo ir inžinerijos sričių koordinavimą. Projektas, kuris truks trejus metus, įgyvendinamas drauge su mokslininkais iš Latvijos universiteto ir Latvijos kietojo kūno fizikos instituto. Fizinių ir technologijos mokslų centre nagrinėjami teoriniai šio tyrimo aspektai, o Latvijoje – atliekami eksperimentai. „Mūsų tikslas yra panaudoti deimante esančius defektus, t. y. vadinamuosius NV centrus, siekiant tobulinti mažuosius magnetinius jutiklius, kurie galėtų fiksuoti magnetinio lauko pakitimus labai didele, t. y. nanometrine, rezoliucija. Praktikoje šie rezultatai yra svarbūs ir pritaikomi ligų diagnostikai bei gydymui, tiriant biologinius objektus ir kuriant kvantinius kompiuterius“, – papasakojo projekto vadovas, FTMC Optoelektronikos skyriaus tyrėjas Audrius Alkauskas.

Fizinių ir technologijos mokslų centro atstovų ir partnerių iš Latvijos susitikimas.
Centro archyvo nuotrauka

Toks deimanto defektų panaudojimas – įdomi ir nauja sritis. Deimantas yra labai stabili medžiaga, pasižyminti unikaliomis optinėmis savybėmis. Pasaulyje jų tyrimai jau atliekami, tačiau Fizinių ir technologijos mokslų centro mokslininkai, naudodami šią medžiagą, siekia kitų tikslų. Projekto metu bus aiškinamasi, ar įmanoma užfiksuoti pavienių organinių molekulių magnetinių savybių pasikeitimą, kai tos molekulės yra sužadintose elektroninėse būsenose. Taip pat siekiama tobulinti deimante esančiais defektais (NV centrais) pagrįstą magnetometriją, kad būtų galima realiu laiku užfiksuoti įmagnetintų dalelių judėjimą kintančiame magnetiniame lauke. Tikimasi, kad bendri šių tyrimų rezultatai bus reikšmingi medicinoje ar net fundamentiniuose fotosintezės tyrinėjimuose.

Anglies vakansijos ir azoto kompleksas, vadinamas NV centru, yra vienas iš daugelio deimanto taškinių defektų, tačiau iš kitų jis išsiskiria labai unikaliomis savybėmis ir galimybe jį įmagnetinti, naudojant vien tik šviesą. „Defektai deimante – NV centrai, naudojami kuriant ir ateities kvantinius kompiuterius, ir tobulesnius nanometrinius matavimo prietaisus: labai mažus termometrus, slėgio, elektrinio ir magnetinio laukų matuoklius. Šiems tyrimams reikia gana brangios įrangos, todėl džiugu, kad gavome atitinkamą finansavimą. Bendradarbiaudami su kolegomis iš Latvijos galime atlikti išties unikalius tyrimus“, – paaiškino A. Alkauskas, taip pat bendradarbiaujantis su mokslininkais iš Australijos nacionalinio universiteto, Wignerio centro Vengrijoje ir Štutgarto universiteto Vokietijoje. Šiame projekte darbuosis ir jaunieji FTMC mokslininkai – Lukas Razinkovas ir Mažena Mackoit. Bus ieškoma panašių savybių turinčių defektų ir kitose medžiagose. *Parengta pagal OM Consulting pranešimą*

ALEKSANDRO STULGINSKIO UNIVERSITETE

Pagerbtas žymus sūduvietis profesorius Jonas Pranas ALEKSA

Profesoriaus J. P. Aleksos auditorijos atidarymo iškilmių dalyviai Aleksandro Stulginskio universitete. Iš kairės: kun. Rimantas Baltrušaitis, dr. Edvardas Makelis, Valentinas Aleksa, prof. Astrida Miceikienė, Gediminas Aleksa, viceministras Vilius Martusevičius, ASU rektorius prof. Antanas Maziliauskas, doc. dr. Vytautas Pilipavičius.

Valentinas KARALIŪNAS

Sausio 5 dieną į Aleksandro Stulginskio universiteto Ekonomikos ir vadybos fakultetą atvyko daug mokslo ir visuomenės veikėjų. Jie dalyvavo atidarant memorialinę iškilaus profesoriaus, žemės ūkio ekonomikos mokslo Lietuvoje pradininko Jono Prano Aleksos auditoriją.

Prof. J. P. Aleksa (1879 12 25 – 1955 04 22) buvo Lietuvos valstybės ir visuomenės veikėjas, agronomas, sociologas, ekonomistas ir filosofas, publicistas, Aleksandro Stulginskio (buv. Žemės ūkio akademijos) universiteto garbės daktaras. Jis – pirmosios Lietuvos Respublikos (1918–1940) žemės ūkio didysis architektas, lietuvių pilietinės visuomenės, ūkininkų savivaldos ir moderniosios strateginio valdymo metodologijos pradininkas, Žemės ūkio rūmų įkūrimo 1926 m. iniciatorius ir jų pirmasis vadovas. J. P. Aleksa 1920–1923 m. ėjo Lietuvos žemės ūkio ir valstybės turtų ministro pareigas, 1926–1927 m. buvo LR Seimo narys, 1926–1935 m. – žemės ūkio ministras, 1946 m. – šešėlinės Lietuvos Vyriausybės pogrindyje pirmininkas. Vienintelis XX a. Lietuvos politikas, už patriotinę veiklą kalintas caro žandarų, du kartus sovietų ir nacių okupantų, mirė nukankintas Sibire.

Memorialinėje auditorijoje (iš kairės): Gediminas Aleksa, Astrida Miceikienė ir Valentinas Aleksa, laikantis Aleksandro Stulginskio universiteto liudijimą, kad auditorijai suteiktas prof. J. P. Aleksos vardas.
Aldonos Zykutės nuotraukos

J. P. Aleksos auditoriją pašventino šio universiteto kapelionas kunigas Rimantas Baltrušaitis. Šia proga kalbėjo ASU rektorius prof. dr. Antanas Maziliauskas, žemės ūkio viceministras Vilius Martusevičius, prof. J. P. Aleksos giminaitis Valentinas Aleksa, buvęs žemės ūkio ministras dr. Edvardas Makelis, ASU prorektorius prof. dr. Jonas Čaplikas, šio universiteto Ekonomikos ir vadybos fakulteto dekanė prof. dr. Astrida Miceikienė, prodekanas doc. dr. Bernardas Vaznonis ir Tarybos pirmininkas doc. dr. Vytautas Pilipavičius.

Kalbėjusieji priminė, kad prof. J. P. Aleksos užsibrėžtas gyvenimo tikslas buvo žadinti lietuvių tautos savimonę ir gimtajame krašte pavyzdingai sutvarkyti žemės ūkį. Tik jis galėjo tapti atkurtos Lietuvos valstybės ekonomikos pamatas ir žmonių materialinės gerovės šaltinis. Atidarant memorialinę auditoriją, buvo kalbėta ir apie penkis prof. J. P. Aleksos iškeltus Lietuvai fundamentalius uždavinius: visomis pastangomis šviesti ir mokslinti kaimo visuomenę, įvykdyti žemės ūkio reformą, sparčiai plėtoti kooperaciją, sukurti visuomeninę tautinę organizaciją „Ūkininkų vienybė“ (šiandienėmis sąvokomis kalbant, sukurti stiprią lietuvių pilietinę visuomenę), įsteigti Žemės ūkio rūmus. Prisiminta ir prof. J. P. Aleksos meilė bei išskirtinis pasiaukojimas Tėvynei Lietuvai.

Viešojo administravimo ekspertas: NACIONALINĖ VYRIAUSYBĖ nebegali išpildyti rinkėjams duotų pažadų

„Daugelis vis dar mano, kad politiniai sprendimai gali būti priimami tik nacionaliniu lygmeniu. Tačiau nė viena valstybė nebegali veikti atskirai, izoliavusi save nuo globalios aplinkos. Nacionalinės vyriausybės nebegali išpildyti žmonėms duotų pažadų“, – tokią didžiausią Europos Sąjungos valdymo sektoriaus problemą įvardijo tyrėjas Caspar van den Berg iš Leideno universiteto (Olandijos), praėjusių metų gruodį viešėjęs Kauno technologijos universiteto Viešosios politikos ir administravimo institute. Pasak eksperto, ES valstybių piliečiai vis dar renka valdžią, tikėdamiesi to, ko ji negali suteikti. Vienintelis būdas to išvengti – domėtis politine sistema, kurios dalimi esame. „Pagrindinė demokratinės valstybės piliečių užduotis yra stengtis patiems formuoti geresnės visuomenės ir valstybės modelį“, – sakė C. van den Berg. Paskaitoje „Kintanti Europa: nacionalinės biurokratijos pertvarka daugialypio valdymo sistemoje“ jis supažindino klausytojus su viešojo sektoriaus problemomis, jų sprendimo būdais ir išbandymais, su kuriais teks susidurti būsimiesiems specialistams.

Tyrėjui pateikėme keletą klausimų.

– Studentams kalbėjote apie daugialypio valdymo sistemą. Kas tai yra?

– Daugialypio valdymo sistema yra sąvoka, kurią vartojame, norėdami apibūdinti šiuolaikinę valdymo sistemą Europoje. Joje bendradarbiauja skirtingi valdymo sektoriai: europinis, nacionalinis, regioninis ir vietinis. Tai yra vadinamoji vertikalioji valdymo dimensija. Nė vienas iš šių valdžios lygmenų negali dirbti atskirai, vienas be kito. Bendradarbiavimas būtinas, norint siekti visiems naudingų rezultatų ir plėtoti demokratinę tvarką.

Egzistuoja ir horizontalioji valdymo dimensija. Ji reiškia, kad valstybiniai sektoriai nėra vieninteliai, atsakingi už šalies valdymą, nes turime ir privataus verslo sektorių, piliečius bei jų asociacijas. Jie visi prisideda prie valstybės valdymo ir įstatymų kūrimo. Todėl, kai kalbame apie daugialypę valdymo sistemą, turime omenyje visą kompleksą, susidedantį iš skirtingų institucijų ir sektorių vaidmenų, veikiančių tuo pat metu.

– Su kokias iššūkiais tenka susidurti norint, kad šie sektoriai sistemingai dirbtų drauge?

– Iššūkių yra ne vienas. Kai prie valdymo prisiliečia tiek daug skirtingų sektorių, būna sunku suderinti visiems palankias sąlygas. Vyriausybei labiausiai tinkamas valdymo modelis būtų toks, kuriame žmonės turi savo atstovus – parlamentą, ir valdančiuosius – vyriausybę, iš kurių ir susidėtų visa valdymo sistema. Komunikacija tarp visuomenės balsų ir valdančiųjų yra daug skaidresnė, nei sistemoje, kur visi dirba bendrai ir išvien. Taip daug sunkiau įvertinti veikiančių institucijų atsakomybę ir teisėtumą. Šios priežastys lemia neretai išreiškiamą piliečių nepasitenkinimą demokratine ES valdymo sistema.

Piliečiai dažnai mano, kad jų šalies problemos tokios yra vienintelės. Tačiau, peržengę savo valstybės sieną, galime pa-

Leideno universiteto profesorius Caspar van den Berg (pirmas iš dešinės) Kauno technologijos universitete

matyti, kad visų šalių politinės problemos labai panašios ir kitur tikrai nėra tik geriau arba tik blogiau. Norėjau akcentuoti faktą, kad, jeigu palygintume valdymo sistemas, suprastume, kad, pavyzdžiui, Olandijos politika labai panaši į Suomijos ir Ispanijos. Būsimieji specialistai turi matyti plačiau ir galvoti ne tik apie sprendimus, daromus savoje valstybėje. Paskaitoje taip pat norėjau pabrėžti, kad reikėtų kritiškai vertinti teiginį, esą ES integracija lemia, kad daugelis valstybių artėja prie vieno viešojo administravo modelio. Manau, tai – netiesa. Sutinku, kad skirtumai akivaizdžiai nyksta arba mažėja, tačiau jų vis tiek yra. Individuali istorija, kultūra ir politinė sistema skiria ES nares ir neleidžia joms supanašėti.

– Kodėl šiuolaikiniams studentams svarbu susipažinti su daugialype valdymo sistema? Ar galima teigti, kad būsimieji viešojo administravimo ekspertai dirbs naudodamiesi kitokiu valdymo modeliu?

– Valstybės tarnautojų kvalifikacija ir kompetencija gana greitai ir stipriai keičiasi. Jų darbo specifika sparčiai modernėja ir darosi vis įdomesnė. Jiems reikia išmokti prisitaikyti ir dirbti vis sudėtingesnėje, kompleksinėje visuomenėje. Būsimieji specialistai turi mokėti vesti derybas su visuomenėmis šalies organizacijomis. Jie turi mokėti tinkamai atstovauti savo valstybei Europos lygmeniu. Šie darbuotojai turi būti pasiruošę reformoms ir privalo sugebėti jas kurti patys. Itin svarbu, kad studentai suprastų, jog, norint gerai dirbti tokį darbą, reikia remtis ne tik esamais duomenimis, bet ir nuolat patiems atlikti tyrimus bei analizuoti.

– Kokios, jūsų nuomone, didžiausios viešojo administravimo problemos Europos Sąjungoje?

– Šiuo metu didžiausia problema – daugelis vis dar mano, kad politiniai sprendimai gali būti priimami nacionaliniu lygmeniu. Tačiau, kaip jau minėjau, nė viena valstybė nebegali veikti atskirai, izoliavusi save nuo globalios aplinkos. Kiekviena valstybė yra priklausoma nuo centrinių ES institucijų veiksmų, tarptautinės ekonominės situacijos ir kitokių kiekvienos valstybės vidaus galimybių. Todėl nacionalinėms vyriausybėms dabar daug sunkiau dirbti. Viena didžiausių viešojo administravimo problemų Europoje ta, kad žmonės renka valdžią tikėdamiesi to, ko ji negali suteikti.

– Kaip būtų galima spręsti šią problemą?

– Pirmiausia, nacionalinė vyriausybė turėtų daug atviriau išsakyti, ką ji gali ir ko negali duoti savo rinkėjams. Piliečiams turėtų būti suteikiami daug realesni lūkesčiai, kad šie galėtų adekvačiai įvertinti savo pasirinkimų pasekmes ir galimybes. Siūlyčiau ir patiems piliečiams daugiau domėtis politine sistema, kurios dalimi jie yra. Supratimas, kad daugelis kasdienių politinių sprendimų priimami ES lygmeniu, padėtų pajusti didesnį pasitikėjimą savo valstybės valdžia ir mažintų nepasitenkinimą esama padėtimi. Pagrindinė demokratinės valstybės piliečių užduotis – skirti daugiau dėmesio savo pačių pareigoms, formuojant geresnės visuomenės ir valstybės modelį.

– Valstybės tarnautojai dažnai vadinami darbuotojais, kurie neturi ambicijų ir tikslų. Esą jiems svarbu tik pastovus atlyginimas, socialinės garantijos ir saugi darbo vieta. Ką apie tai manote?

– Mano nuomone, tai – tik stereotipas, kuris itin plačiai paplitęs pasaulyje. Žinoma, sutinku su tuo, kad viešajame sektoriuje yra dalykų, kurie gali traukti tokius žmones, kuriuos apibūdinote. Tačiau kai analizuoju ministerijų veiklą, matau daugybę labai ambicingų žmonių, kurie nori dirbti savo valstybės labui. Matau žmones, kurie nuolatos stengiasi tobulėti ir siekti vis aukštesnių tikslų. Yra ypač motyvuotų darbuotojų, siekiančių padaryti savo valstybę geresne vieta gyventi. Nacionalinės vyriausybės turėtų stengtis sukurti tokią motyvacinę sistemą, kuri skatintų valstybės tarnautojus mėgti savo darbą, suteiktų galimybių jiems kilti karjeros laiptais, atitinkamai skatintų juos už iniciatyvas ir pasiekimus. Jokia įstaiga nepritrauks dirbti kūrybingų žmonių, jeigu nesuteiks galimybių jiems atsiskleisti ir tobulėti. ■

KTU sustiprino domeno „.lt“ apsaugą nuo kibernetinių atakų

Kauno technologijos universiteto Informacinių technologijų departamento Interneto paslaugų centras, administruojantis domeną „.lt“, kartu su informacinių technologijų ir telekomunikacijų bendrove „Teo“ įdiegė papildomas apsaugos nuo kibernetinių atakų priemones. Svarbią įrangą saugos ne tik domeno apsaugos sistema, bet ir speciali „Teo“ kibernetinių atakų užkardymo įranga.

Domenų vardų sistemos tarnybinės stotys per valandą vidutiniškai gauna maždaug 4 mln. užklausų, į kurias atsako pateikdamos turimą informaciją apie registruotus „.lt“ domenus. 88 proc. iš 173 tūkst. administruojamų „.lt“ srities domenų yra įkūrę Lietuvos juridiniai ir fiziniai asmenys. Juos valdyti padeda 141 akredituotas paslaugų teikėjas. „Teikiamų paslaugų patikimumas ir saugumas yra aukščiausio prioriteto veiklos sritis. Tik bendradarbiaudami su galingą ir diversifikuotą tinklo struktūrą turinčiu operatoriumi galime užtikrinti rizikos valdymą ir nuo kibernetinių atakų apsaugoti viešųjų paslaugų teikėjus ir vartotojus“, – sakė interneto paslaugų centro vadovė Daiva Tamulionienė.

KTU Informacinių technologijų departamento Interneto paslaugų centre „Teo“ įdiegė kelių lygių apsaugos sistemą ir „Arbor“ įrangą, kuri sujungta su specialiais „Teo“ DDoS atakų užkardymo įrenginiais. Jei kibernetinės atakos atveju KTU neužtektų įrenginių našumo arba interneto prieigos, įsijungtų „Teo“ apsaugos sistemos. „Kasdien „Teo“ tinkle įvyksta tūkstančiai bandymų įsilaužti ar kaip nors kitaip pakenkti tinklo naudotojams. Nuolatinės investicijos į atakų užkardymą ir galimybės panaudoti galingas kolektyvinės apsaugos priemones mažina atakų kiekį“, – sakė „Teo“ rizikų valdymo vadovas Vytautas Bučinskas. Paskutiniais Lietuvos elektroninių ryšių tinklų ir informacijos saugumo incidentų tyrimo padalinio CERT-LT duomenimis, elektroninių paslaugų trikdymo atvejų trečiajame praėjusių metų ketvirtyje, palyginti su antruoju, sumažėjo penktadaliu. ■

SPAUDOS, RADIJO IR TELEVIZIJOS RĖMIMO FONDAS

Lietuvos atstovai – apie naujausius tyrimus konferencijoje Naujojoje Zelandijoje

Dr. Sigita RAMONAITĖ

Pertraukų metu konferencijos dalyviai „Energy Events“ centre aptarė išklausytus pranešimus ir dalijosi moksline patirtimi

Autorė dr. Sigita Ramonaitė rodo, kur vyko tarptautinė konferencija

Pastarąjį dešimtmetį tiek Europoje, tiek ir kitose pasaulio šalyse vienas dažniausiai nustatomų žmonių žarnyno infekcinių susirgimų yra kampilobakteriozė. Žmonės šia liga dažniausiai užsikrečia vartodami kampilobakterijomis užkrėstus šviežius paukštienos produktus arba kitus maisto produktus, paruoštus nesilaikant higienos reikalavimų ir juos netinkamai termiškai apdorojant. Svarbiausias vaidmuo kampilobakteriozės epidemiologijoje tenka paukštienai ir jos produktams, tačiau yra ir kitų šaltinių: atrajojantys galvijai, žalias nepasterizuotas pienas ar šios rūšies bakterijomis užsikrėtę laukiniai paukščiai. Kampilobakteriozės požymiai dažniausiai nesiskiria nuo kitų žarnyno infekcinių susirgimų, t. y. karščiavimas, pilvo spazmai, viduriavimas, kartais net su krauju.

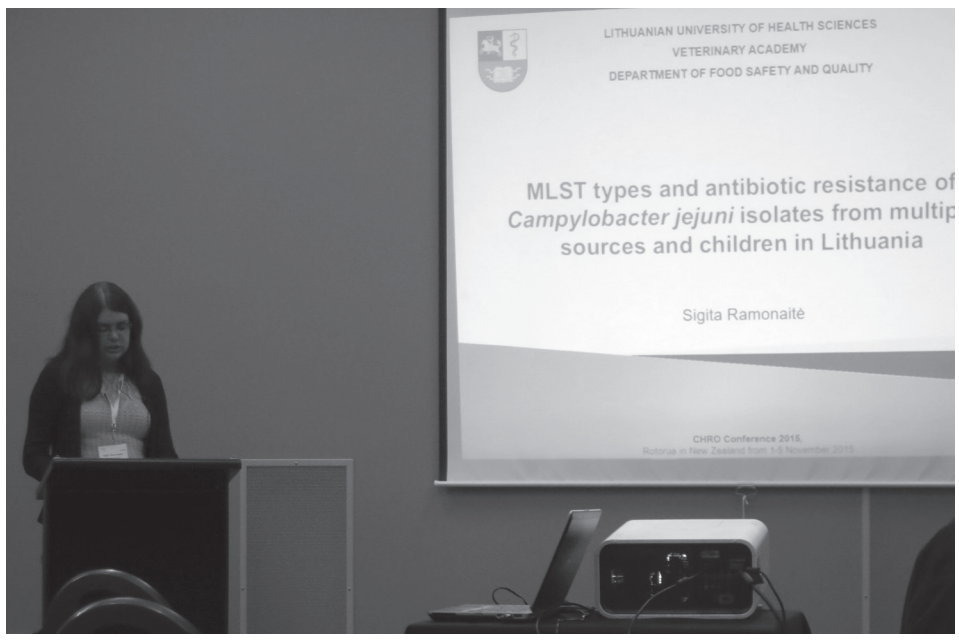

Dr. S. Ramonaitė konferencijoje skaitė pranešimą apie kampilobakterijų genetinę įvairovę ir jų atsparumą antibiotikams

Naujosios Zelandijos Waimangu vulkaninis slėnis, stebinantis gamtovaizdžio grožiu

Autorės asmeninio archyvo nuotraukos

Užkrečiamųjų ligų ir AIDS centro duomenimis, Lietuvoje stebima ryški kampilobakteriozės susirgimų didėjimo tendencija. Nuo 2003 iki 2014 m. susirgimų skaičius padidėjo nuo 0,8 iki 40,4 atvejo 100 tūkst. gyventojų. Šiuo metu tai yra dažniausiai nustatoma zoonozė – infekcinė liga, kurią sukelia bakterijos, virusai, parazitai ar grybeliai. Dažniausiai nustatomos maistinės zoonozės: kampilobakteriozė, salmoneliozė, jersiniozė, listeriozė ir kt.

Ypač aktualu tai, kad, vis didėjant žmonių sergamumui kampilobakterioze, taip pat didėja ir šio susirgimo sukėlėjo *Campylobacter jejuni* bakterijų atsparumas dažniausiai vartojamiems skirtingų klasių antibiotikams. Bakterijų atsparumo antibiotikams reiškinys siejamas su antibiotikais, naudojamais tiek gyvulininkystėje, tiek žmonių medicinoje.

Dirbdama Lietuvos sveikatos mokslų universiteto Veterinarijos akademijos Maisto saugos ir kokybės katedros lektore, atlieku kampilobakterijų tyrimus, kurių rezultatus pristatau konferencijose, vykstančiose Lietuvoje ir kitose valstybėse, taip pat kituose mokslo renginiuose. Esu viena iš projekto „Naujiems ir dominuojantiems MLST sekų tipams priskirtų *Campylobacter jejuni* genų, koduojančių atsparumą antibiotikams, nukleotidų polimorfizmo tyrimai“, kurio vadovas – prof. dr. M. Malakauskas, vykdytojų.

2015 m. lapkričio 1–5 d. teko dalyvauti tarptautinėje 18-ojoje *Campylobacter, Helicobacter* ir kitų giminingų mikroorganizmų tyrimams skirtoje „CHRO –2015” konferencijoje, vykusioje Rotorua (Naujojoje Zelandijoje). Tai specializuotas mokslininkų, atliekančių tyrimus su *Campylobacter* genties bakterijomis, renginys, vykstantis kas dveji metai. Konferencijos dalyvius supažindinau su Lietuvoje vykdomais kampilobakterijų tyrimais, skaitydama pranešimą apie kampilobakterijų genetinę įvairovę ir jų atsparumą antibiotikams.

Konferencijos metu sužinojome apie naujausias tyrimų tendencijas ir metodus, taikomus įvairiose pasaulio valstybėse. Užmegzti nauji ryšiai su užsienio mokslininkais, tarp kurių yra ir Pasaulio sveikatos organizacijos atstovas – mikrobiologas prof. dr. Mohammad Youssef Masri. Aptarėme galimybes bendradarbiauti, plėtojant maisto mikrobiologijos tyrimus. Kadangi kampilobakteriozė aktuali ne tik Lietuvai, svarbu pasisemti patirties ir iš kitų mokslininkų, siekiant šį per maistą plintantį susirgimą kontroliuoti ir taikyti efektyvias prevencijos priemones. Be to, dalyvavimas šioje konferencijoje buvo gera galimybė pristatyti tiek Lietuvos mokslo institucijas, tiek ir mūsų valstybę tarptautiniame mokslininkų forume.

Grįžusi iš konferencijos, įsisavinu naujausius molekulinės maisto mikrobiologijos tyrimo metodus, taikomus molekulinės epidemiologijos ir viso genomo analizėje. Naujausių tyrimų tikslas – įvertinti naujoms ir dominuojančioms grupėms priklausančių *C. jejuni* bakterijų genus, koduojančius atsparumą antibiotikams. Tyrimų metu nustatomos minimalios bakterijų augimą slopinančios skirtingų antibiotikų koncentracijos. Numatyti tyrimai padės geriau suprasti kampilobakterijų atsparumo antibiotikams mechanizmą ir įvertinti su atsparumu susijusių genų taškinių mutacijų polimorfizmą. *Autorė yra Lietuvos sveikatos mokslų universiteto lektorė*

Atkelta iš **2 p.**

ISM valdybos narys ir akcininkas Justas Kučinskas.

BI Norwegian Business School viceprezidentas Jens Peter Tondel, komentuodamas universitetų partnerystės iniciatyvą, atkreipia dėmesį į istorinį nuoseklumą: „ISM buvo įkurtas Norvegijos ir Lietuvos vyriausybių pastangomis, BI ir KTU bendradarbiavimo pagrindu, todėl neabejojame partnerių kompetencijomis ir džiaugiamės galėdami ir toliau būti šių pozityvių procesų dalyviais.“ ISM rektorius Alfredas Chmieliauskas pabrėžia technologijų ir vadybos integravimo imperatyvą, kai „didžiųjų duomenų” epochoje organizacijos ir jose vykstantys procesai tampa vis labiau sudėtingi: „Artimesnis sąlytis su technologijų specialistais atitinka mūsų strateginius siekius ir gerai dera su pastarojo meto iniciatyvomis.”

Universitetų vadovai atkreipė dėmesį į būtinumą gerinti studijų kokybę, siekiant atliepti valstybės, visuomenės ir verslo lūkesčius, telkiant geriausių Lietuvos aukštųjų mokyklų studijų ir mokslo potencialą, glaudžiai bendradarbiaujant su verslu. Jų nuomone, tik tuomet Lietuvos universitetai gali būti konkurencingi tarptautiniu mastu, išlaikyti talentus ir pritraukti geriausius vietos bei užsienio studentus, dėstytojus, tyrėjus.

SPAUDOS, RADIJO IR TELEVIZIJOS RĖMIMO FONDAS

Pagerbti geriausi 2015 metų magistro darbų autoriai

Milena MEDINECKIENĖ

Istorinėje Lietuvos Respublikos prezidentūroje Kaune pagerbti geriausi 2015 metų magistro darbų autoriai. Šį kartą konkursas buvo dar populiaresnis nei ankstesniais metais. Net 13 aukštųjų mokyklų konkursui pateikė 51 apgintą magistro darbą. Daugiausia nominuotų darbų buvo apginta Vilniaus universitete (3). Kiti universitetai: Kauno technologijos universitetas, Mykolo Romerio universitetas ir Aleksandro Stulginskio universitetas turi po vieną laimėtoją. Darbų pasiskirstymas pagal mokslo sritis nebuvo tolygus: daugiausia pateikta socialinių mokslų (17 darbų), kiek mažiau technologinių (12), humanitarinių (9), fizinių (7) mokslų srityse, 5 darbai biomedicinos mokslų ir 1 darbas žemės ūkio mokslų.

Vertinimo komisijos, kurią sudarė 65 aktyvūs Lietuvos mokslininkai, sprendimu šiemet geriausių magistro baigiamųjų darbų autoriais buvo pripažinti magistrai:

- socialinių mokslų – Martynas Jablonskis (už darbą „Žaidimų (lošimų) teorija ir suderintas neteisėtas elgesys: oligopolijos problema Europos Sąjungos konkurencijos teisėje“, Mykolo Romerio universitetas);
- technologijos mokslų – Mantas Vaitiekūnas (už darbą „Metodo kaulo segmentams kompiuterinės tomografijos vaizduose išskirti sukūrimas ir tyrimas“, Kauno technologijos universitetas);
- humanitarinių mokslų – Laurynas Adomaitis (už darbą „Leibnizo substancijos samprata – fizika ir metafizika“, Vilniaus universitetas);
- fizinių mokslų – Kristina Gelžinytė (už darbą „Krūvininkų rekombinacijos ir difuzijos tyrimas stipriai sužadintuose nepoliniuose, pusiau poliniuose ir poliniuose InGaN kvantiniuose lakštuose“, Vilniaus universitetas);
- biomedicinos mokslų – Joana Smirnovienė (už darbą „Žmogaus karboanhidrazių aktyvumo, slopinimo ir jungimosi su ligandais tyrimai“, Vilniaus universitetas);
- žemės ūkio mokslų – Monika Raškauskaitė (už darbą „Paprastosios pušies (Pinus sylvestris L.) skirtingų populiacijų baltymų polimorfizmo nustatymas dvikryptės elektroforezės ir tandeminės masių spektrometrijos metodais“, Aleksandro Stulginskio universitetas).

Konkurso organizatorės Valerijos Mikalajevos teigimu, konkursas sulaukė didelio aukštųjų mokyklų susidomėjimo. Buvo pasiūlyti aukštos mokslinės vertės darbai. Didelė dalis darbų pasižymėjo tarpdisciplinišku mu ir skirtingų mokslo sričių sinteze. Tai džiugina konkurso rengėjus, nes rodo, kad Lietuvos aukštosiose mokyklose rengiami aukšto lygio mokslo tiriamieji ar taikomieji darbai, ugdomi jaunieji tyrėjai, kurie gali sėkmingai tęsti mokslinę karjerą. Konkursą rėmė Lietuvos mokslo taryba ir Lietuvos sveikatos mokslų universitetas. ■

Geriausiais pripažintų darbų autoriai: Mantas Vaitiekūnas, Joana Smirnovienė, Monika Raškauskaitė, Laurynas Adomaitis, Kristina Gelžinytė, Martynas Jablonskis

Konkurso organizatoriai, laureatai ir svečiai istorinėje prezidentūroje

PASAULIO AKTUALIJOS

Paryžiaus sutartis paskelbė iškastinio kuro eros pabaigą

Linas BALSYS

Paryžiuje beveik dvi savaites vykusioje Jungtinių Tautų klimato kaitos konferencijoje priimtas istorinis sprendimas – pasaulio lyderiai pripažino, kad metas atsisveikinti su iškastinio kuro era ir pasitikti naują, švarios energetikos amžių.

Visada gali būti geriau, tačiau džiaukimės puikia pradžia

Jei po pastarųjų klimato kaitos konferencijų nuvilnydavo nusivylimo atodūsiai ir nepasitenkinimo neveiklumu banga, šį kartą – viskas kitaip. Ar galėjo susitarimas būti ambicingesnis? Žinoma, kad taip. Tačiau šiandien pirmą kartą turime aiškią viziją, kokiu keliu eisime. Turime bendrą, teisiškai valstybes įpareigojantį dokumentą, kuriuo jos privalės vadovautis, iš naujo apsvarstydamos savo nacionalinius kovos su klimato kaita tikslus.

Beveik 200 pasaulio valstybių įsipareigojo neleisti, kad vidutinė pasaulio temperatūra iki amžiaus pabaigos pakiltų daugiau nei 1,5 laipsnio, lyginant su iki industriniu periodu. Europos Sąjungos tikslas yra pasiekti, kad iki 2030 m. energijos vartojimo efektyvumas pasiektų 40 proc., energijos gamyba iš atsinaujinančių energijos išteklių padidėtų iki 30 proc., o šiltnamio efektą sukeliančių dujų emisija, lyginant su 1990 m., sumažėtų iki 40 proc. Taip pat atsirado ambicingas tikslas iki 2050 m. šiltnamio efektą sukeliančių dujų emisiją sumažinti iki 85–90 proc.! Reikia pripažinti, kad susitarime priimti tikslai yra šiek tiek ambicingesni, nei jie buvo numatyti ankstyvose derybose.

Besivystančioms šalims kovai su klimato kaita – finansinis fondas

Pasaulio lyderiai įrodė, kad ne tik gali būti ryžtingi ir nenusileisti iškastinio kuro lobistams, bet ir paraginti neryžtingas valstybes žengti į priekį. Šis susitarimas, be abejonės, turės didelę paspirtį plėtojant švarią energetiką, kuriant žaliąsias darbo vietas, vystant naujas technologijas. Besivystančioms valstybėms siekti klimato kaitą mažinančių tikslų padės specialus fondas, kuriame numatyta skirti 100 milijardų JAV dolerių. Kas penkerius metus susitiksiančios valstybės turės iš naujo apsvarstyti savo nacionalines strategijas, pristatyti pasiekimus, kad būtų prižiūrimas susitarimo įgyvendinimas.

Pilietinės visuomenės reikalavimas – 100 proc. energijos iš atsinaujinančių išteklių

Susitarimui, koks jis yra priimtas šiandien, didelę įtaką turėjo ne tik tokio politinio lyderio, kaip JAV prezidentas B. Obama, pristatytas revoliucinis Švarios energijos planas, bet ir didieji investuotojai, perkeliantys savo investicijas nuo iškastinio kuro į atsinaujinančią energetiką, taip pat didelį spaudimą sprendimų priėmėjams daranti visuomenė. Tokios piliečių mobilizacijos dėl klimato kaitos problemos dar niekada nebuvo. Beveik 800 tūkstančių žmonių dalyvavo klimato kaitai skirtuose masiniuose renginiuose, protestuose, žygiuose net 175 pasaulio valstybėse. Pilietinė bendruomenė reikalavo valstybių lyderių, susitikusių Paryžiuje Klimato kaitos konferencijoje, siekti ateities, kurioje 100 proc. energijos būtų pagaminama iš švarių, atsinaujinančių energijos išteklių.

Džiaugiausi, kad klimato kaitos problemai nelieka abejingi ir mūsų tautiečiai, susirinkę į Lietuvos žaliųjų partijos organizuotą klimato kaitos žygį, prie kurio prisijungė ne tik žalieji, nevyriausybinės organizacijos, bet ir moksleiviai, menininkai, klimatologai, energetikai, mamos su mažais vaikais, parodę, kad ir lietuviams rūpi, kokiame pasaulyje gyvens mūsų atžalos. Pilietinės bendruomenės spaudimas užtikrino, kad pasaulio valstybės kilstelėtų susitarimo kartelę, tačiau to nepakanka. Reikia ryžtingų veiksmų, kad tai, kas buvo susitarta, neliktų popieriuose, o būtų palaipsniui įgyvendinta.

■ Nukelta į **9 p.**

LIETUVOS MOKSLININKŲ SĄJUNGOJE

SPAUDOS, RADIJO IR TELEVIZIJOS RĖMIMO FONDAS

Mokslininkų savarankiškumo galimybių tyrimas

Aistė Pupininkaitė

Formuojantis žinių visuomenei, verslo ir mokslo sektoriai skatinami sparčiau plėtoti tarpusavio ekonominius ryšius. Naujų mokslinių tyrimų rezultatai tampa vis svarbesniu poreikiu konkurencinių pranašumų stiprinimu suinteresuotiems verslo atstovams. Antra vertus, tyrimų rezultatų pardavimas tapo pagrindine mokslininkų finansinio savarankiškumo stiprinimo galimybe. Siekiant plėtoti mokslo ir verslo integraciją, reikia išsamia analize pagrįstų ilgalaikių prognozių ir rekomendacijų, kaip kurti ir pristatyti naujas paslaugas verslui. Būtina visapusiškai įvertinti Lietuvos mokslininkų šiuo metu teikiamas paslaugas ir numatyti veiklos perspektyvas.

Lietuvos mokslininkų sąjunga praėjusiais metais vykdė mokslininkų finansinio savarankiškumo stiprinimo projektą, kuriuo siekiama didinti sąjungos narių finansinio savarankiškumo galimybes, sukuriant ir paskelbiant mokamų paslaugų teikimo sistemą. Projektui vadovavo LMS vicepirmininkė dr. Milena Medineckienė. Internetinėje apklausoje dalyvavo per 400 respondentų, o surinkti duomenys pateikti „LMS mokamų paslaugų teikimo galimybių studijoje“. Metams baigiantis LMS būstinėje Vilniuje įvyko šios studijos aptarimas, kuriame išanalizuotos naujų paslaugų ir inovatyvios veiklos kryptys, kurios taptų LMS strateginės veiklos dalimi.

Daug dėmesio, aptariant studiją, buvo skirta dabar LMS vykdomai leidybinei veiklai – internetinės svetainės www.mokslolietuva.lt ir periodinio, nuo 1989 m. liepos spausdinamo Lietuvos mokslininkų laikraščio „Mokslo Lietuva“ vertinimui. Paaiškėjo, kad aktualiausia informacija yra:

- mokslo naujienos, renginiai ir kiti įvykiai – beveik 62 proc. atsakiusiųjų;
- informacija apie naujausius Lietuvoje atliekamus tyrimus – 61 proc.;
- naujausi tyrimai užsienyje – 57 proc.;
- mokslo ir ekonomikos integracija – 32 proc.;
- mokslinių tyrimų finansavimas – 31 proc.;
- mokslo politika ir jo raida – 18 proc.

Projekto aptarimo dalyviai

Apklaustųjų auditorijai mažiausiai aktualūs atrodė literatūrinio pobūdžio aprašymai. Apklausos rezultatai pravers tobulinant leidybinės veiklos turinį ir siekiant gausinti skaitytojų auditoriją.

Respondentų vertinimui buvo pateiktos ir kitos paslaugos, kurias galėtų teikti mokslininkų organizacija. Didžioji dalis – per 40 proc. atsakiusiųjų labiausiai paklausia galima paslauga laiko kvalifikacijos kėlimo kursus. Toliau seka: konsultacijos – 39 proc., užsakomieji tyrimai – beveik 32 proc., informacijos mokslinėmis temomis paieška – per 24 proc., ekspertizės – 18 proc., eksperimentų planavimas ir atlikimas – beveik 16 proc., produktų testavimas – apytiksliai 10 proc.

Nors daugelis respondentų akcentavo, kad jaučia mokslo naujienų sklaidos ir mokslinių publikacijų stygių lietuvių kalba, tačiau renkantis iš pasiūlyto paslaugų paketo tik maža dalis pripažino, kad yra pasirengę prenumeruoti mokslo informacijos ir populiarinimo leidinius. Pastaruoju metu vartotojų įpročiai yra labai pasikeitę. Dauguma įprato ieškoti nemokamos informacijos internete ir specializuotose bibliotekose ir tik vienas kitas prenumeruoja mokslinius ir mokslo populiarinimo leidinius. Viešoji erdvė užpildyta tokiu turiniu, kad mokslui čia beveik neliko vietos.

Gerokai sumenko ir narystė nacionalinėse mokslinėse organizacijose: sąjungose, asociacijose, draugijose, klubuose ir pan. Ypač neigiamą įtaką daro akademinės visuomenės susiskaidymas ir saviizoliacija, užsidarymas laboratorijose ir kituose instituciniuose padaliniuose, lėmęs mokslininkų pasitraukimą iš aktyvios visuomeninės veiklos. Vargu ar galima kalbėti apie tai, kad skaitytojų netenkina akademinei visuomenei skirtų leidinių turinys, kai neaišku, kuri jų dalis su šiais leidiniais yra susipažinusi. Būtų net nelogiška vertinti kokybę tų paslaugų, kuriomis nesinaudojama.

Kadangi Lietuvos mokslininkų sąjungos veikla remiasi savanoriškumo principu, buvo svarbu įvertinti paslaugų poreikio ir jų kainos santykį. Viena iš aktualių respondentams paslaugų pasirodė galimybė dalyvauti sąjungos organizuojamuose klubuose. Apklausoje buvo prašoma nurodyti, kokią sumą galimo mokslininkų klubo narys skirtų per metus šio klubo veiklai finansuoti. Didžioji respondentų dalis (per 57 proc.) nurodė mažiausią įvardintą sumą, už kurią tikėtųsi dalyvauti vidinėje klubo komunikacijoje, kita dalis (51 proc.) pasirinko galimybę dalyvauti klubo renginiuose, o 49 proc. – nemokamai naudotis informaciniais organizacijos ištekliais. Respondentams aktualus ir ekonominis naudingumas, pavyzdžiui, lojalumo programa, pigesnis mokamų konferencijų mokestis Lietuvoje ar užsienyje, lengvatos, narystės prestižas ir kt.

Po studijos pristatymo vyko diskusija, į kurią įsitraukė visi dalyvavusieji. Išsakyta mintis, kad reikia naujos mokslo populiarinimo vadybos, stiprinančios ryšį tarp mokslo atstovų ir visuomenės. Prisiminta ankstesnė LMS patirtis, analizuota dabartinė sąjungos misija ir tikslai. Svarstyta galimybė įsteigti intelektualų klubą, į kurį susiburtų ir, pavyzdžiui, du kartus per mėnesį rinktųsi mokslininkų atstovai. Mokslininkų sąjungai ypač svarbu sustiprinti savo poziciją viešojoje erdvėje. Būtina rasti ir mokslui lojalaus verslo nišų, kuriose mokslininkų veikla galėtų būti labiausiai matoma ir vertinama. ■

LIETUVA – LENKIJA

Elektros jungčių su Lenkija ir Švedija inauguracija. Lietuvos prezidentė Dalia Grybauskaitė per elektros jungčių paleidimo ceremoniją Vilniuje pasakė, kad „Lietuvos elektros tiltas su Lenkija ir Švedija stiprina ne tik stabilumą, bet ir nepriklausomybę“. Iškilmėse dalyvavęs Lenkijos vicepremjeras ir plėtros ministras Mateusz Morawiecki pabrėžė, kad „elektros tiltų paleidimas – istorinė data“. „Siena tarp Lenkijos ir Lietuvos jau nėra energetinė Europos Sąjungos siena, – kalbėjo jis. – Šiandien esame sujungti su Baltijos šalimis, įrodžiusiomis, kad galime panaikinti energetines salas ir užtikrinti energetinį saugumą.“ Jo teigimu, elektros tiltas „gali būti impulsas tolesnei integracijai, pvz., dujų jungties tarp Lenkijos ir Lietuvos statybai“. (Varšuva/Vilnius, PAP, 2015 12 14)

Lenkija – šalių, kuriose kiekvienas privalo apsilankyti 2016 metais, sąraše. „Lonely Planet“ siūlo apsilankyti Lenkijoje visų pirma dėl to, kad 2016 metais Europos kultūros sostine paskelbtas Vroclavas, o rugpjūtį Krokuvoje vyks Pasaulio jaunimo dienos, kuriose dalyvaus popiežius Pranciškus. Be Vroclavo ir Krokuvos, „Lonely Planet“ siūlo apsilankyti Veličkos druskos kasyklose, Belovežo girioje ir Lodzėje. (rmf24.pl; lonelyplanet.com)

Pasiūlymai klimato kaitai mažinti. Per iškilmingą JT klimato kaitos viršūnių susitikimo Paryžiuje atidarymą premjerė Beata Szydło pranešė, kad Lenkija, nors ir neprivalo, yra pasiruošusi iki 2020 metų skirti 8 mln. JAV dolerių paremti, pvz., Žaliojo klimato fondo veiklą adaptacijos prie klimato kaitos laikotarpiu, siekiant sumažinti išmetamųjų teršalų kiekį. (rp.pl) Lenkijos miestai taip pat įsitraukia į kovą su globaliu atšilimu. Išmaniųjų miestų plėtra, daugiau metro ir tramvajų linijų, ekologiški autobusai, varomi dujomis, elektra, hibridiniai ir su saulės elementais ant stogų, taip pat daugiau susisiekimo linijų ir spūsčių mažinimas. (tvn24bis.pl)

„Bursztyn“ („Gintaras“) ruošiasi į kosmosą. Aviacijos instituto Kosminių technologijų centre sukurta eksperimentinė dviejų pakopų tiriamoji raketa LR-33 „Bursztyn“. Jos konstrukcija yra 4 m aukščio, 230 cm skersmens ir sveria apie 200 kg. Planuojamo bandomojo skrydžio metu raketa pasieks 10 km aukštį, o po to bus išsiųsta į 100 km tikslinį aukštį. Raketoje yra kompiuteris, kuris stebės raketos darbą ir kontroliuos bandomojo skrydžio parametrus. (polskieradio.pl)

Lenkų spausdintuvas 3D pripažintas geriausiu. Lenkų bendrovei „Zortrax“ pripažintas prestižinis apdovanojimas. Jau antrą kartą iš eilės viso pasaulio vartotojai pripažino jos spausdintuvą 3D, modelis M200, Metų prietaisu „Plug ‘n’ Play“ kategorijoje, kur pabrėžiamas patikimumas, prietaiso gebėjimas dirbti iškart išėmus jį iš pakuotės ir lengvas aptarnavimas. (onet.pl)

Belgija – Lenkijos ekonominis partneris. Per pastaruosius penkerius metus užsienio prekybos apyvarta tarp Lenkijos ir Belgijos padidėjo apie 60 proc. Pernai ji siekė 7,8 mlrd. eurų. Iš Lenkijos į Belgiją eksportuojami pirmiausia automobiliai ir elektros įranga. Perspektyvus yra statybinių medžiagų tiekimas. Lenkijos rinkoje veikia apie 700 Belgijos bendrovių. (money.pl)

Užsienio investicijos sukurs 8 tūkst. naujų darbo vietų. „Nuo šių metų pradžios iki lapkričio vidurio 45 užsienio įmonės priėmė sprendimus dėl naujų investicijų Lenkijoje. Šių investicijų vertė daugiau nei 650 mln. eurų“, – sakė Lenkijos Informacijos ir užsienio investicijų agentūros atstovė Iwona Chojnowska-Haponik. Ji pridūrė, kad užsienio verslininkai daugiausia investuoja į tokias sritis: verslo šiuolaikinių paslaugų sektorius, tyrimų ir plėtros veikla, motorizacija, aviacija ir kosmoso pramonė. (biznes.pl)

Lenkiški lėktuvai – Pietų Amerikoje. „PZL Mielec“ bendrovės gaminamam lėktuvui M28 suteiktas Brazilijos civilinės aviacijos agentūros sertifikatas. Dabar lėktuvas bus parduodamas ne tik Brazilijoje, bet ir kitose Pietų Amerikos rinkose. M28 – tai dvimotoris turbosraigtinis STOL klasės (trumpo pakilimo ir nusileidimo) lėktuvas, dažniausiai naudojamas keleiviams, maistui, vaistams, specialiai medicininei įrangai pervežti. (money.pl) ■

SPAUDOS, RADIJO IR TELEVIZIJOS RĖMIMO FONDAS

KNYGA PIRMAJAM DIREKTORIUI ATMINTI

Romualdas Vytautas RIMŠA

(Tęsinys. Pradžia – 2015 m. Nr. 22)

Įvedus į Lietuvą TSRS okupacinę kariuomenę, šalyje buvo pakeista vyriausybė, sutrikdytas valstybės įstaigų darbas, pradėtas tautiškai nusiteikusių žmonių, ypač inteligentų, persekiojimas, suėmimai ir trėmimai. V. Soblys, pajutęs pavojų, skubiai paliko Kauną ir, persikėlęs į provinciją, dažnai keitė savo gyvenamąją vietą, darbovietes ir pareigas. 1940 m. pabaigoje jis dirbo Utenos vidurinėje mokykloje jaunesniuoju lietuvių ir prancūzų kalbų mokytoju. Po metų apsigyveno kaime netoli Šiaulių ir gavo šiek tiek lietuvių kalbos pamokų Šiaulių II gimnazijoje. Tik 1944 m. rudenį V. Soblys grįžo į Kauną – buvo pakviestas vadovauti Valstybinio taikomosios ir dekoratyvinės dailės instituto Kalbų ir literatūros katedrai, kurioje iki 1950 m. birželio dėstė ir prancūzų kalbą.

Pokario metais, Lietuvoje trūkstant kvalifikuotų specialistų, V. Soblį prisiminė ir kitos aukštosios mokyklos. Pavyzdžiui, 1946 m. Kauno VDU vadovybė, gavusi net raštišką švietimo liaudies komisaro leidimą, paskyrė jį Svetimųjų kalbų katedros dėstytoju, o 1946 m. balandį – Rusų kalbos katedros docentu. Deja, po trijų mėnesių dėl „politinių-ideologinių motyvų“ iš dėstytojo pareigų, vykdant nurodymą iš aukščiau, kartu su kitais penkiais VDU darbuotojais, jis buvo atleistas. Dėl tos pačios priežasties 1950 m. buvo atleistas ir iš Kauno valstybinio taikomosios ir dekoratyvinės dailės instituto, kur dirbo dėstytoju valandininku.

Supratęs, kad kolaborantai jį laiko valdžiai nepatikimu asmeniu, V. Soblys buvo priverstas imtis atsitiktinių darbų. 1950–1954 m. jam teko dirbti „Kauno tiesos“ redakcijos korektoriumi, po to – leidėju ir galiausiai – techniniu redaktoriumi. Iš čia atleistas įsidarbino Kauno fabrike „Sanitas“ vyresniuoju ekonomistu, paskui – Lietuvos žemės ūkio akademijos Kalbų katedros dėstytoju.

Kad ir kur įsidarbintų, V. Soblys, kaip ir anksčiau, dirbo kruopščiai ir sąžiningai, tačiau niekada nesiliovė galvoti apie savo profesiją ir pašaukimą. Ilgėjosi pedagoginio darbo, svajojo grįžti prie mokslinės veiklos. Deja, tokio darbo tuo metu jis negavo, o iš einamų pareigų vis atleisdavo „pačiam prašant“. Pasak doc. dr. Jono Dautaro, tai buvo gana sunkus V. Soblio gyvenimo laikotarpis. Viena vertus, to meto valdžia į jį žiūrėjo labai įtariai, kaip ir į kitus specialistus, iki 1940 m. baigusius mokslus užsienyje. Antra vertus, okupacinės valdžios atstovams buvo gerai žinomos aukštos jo pareigos ir tarnybos, turėtos nepriklausomoje Lietuvoje. Tai skatino jų nepasitikėjimą ir baimę. Pagaliau, V. Soblį vargino ir kėlė nerimą „nekviestų svečių“ palikti pėdsakai namuose, kratos, nuolatinis persekiojimas, stebėjimas. Nemažą įtampą jam kėlė ir dažni bei nepagrįsti – pagal „nurodymą iš aukščiau“ – atleidimai iš darbo, visiška nežinia dėl rytojaus. Jis gerai suprato, kuo visa tai gali baigtis.

Prasidėjęs antrasis pokario dešimtmetis V. Sobliui atnešė rimtų permainų ir buvo daug geresnis bei ramesnis. Tai atsitiko, kai Kauno politechnikos instituto vadovu tapo prof. Kazimieras Baršauskas, itin aukštai vertinęs kadrų pareigingumą, profesionalumą ir net užsienyje įgytas žinias. Suderinęs su aukščiausia valdžia, jis įdarbino daug anksčiau iš universiteto atleistų dėstytojų. Beje, jis vertino, kaip gerą rekomendaciją, ir prieškariu eitas jų aukštas pareigas. Tai buvo itin retas atvejis to meto valstybės kadrų politikoje. Taip 1955 m. sausio 1 d. V. Soblys buvo priimtas į Kauno politechnikos instituto Svetimų kalbų katedrą vyresniuoju dėstytoju, tiesa, pusei etato. Nuo 1956 m. vidurio jam buvo paskirtas visas minėtas etatas, ir V. Soblys vėl ėmėsi mėgstamo darbo.

Kauno politechnikos institute radęs rektorių, deramai vertinantį jo profesinį pasirengimą, V. Soblys čia pasiliko ilgam. Baigėsi įkyrus visą dešimtmetį trukęs politinis jo persekiojimas, atsirado sąlygos profesinei saviraiškai. Todėl visomis išgalėmis jis pasinėrė į praktinį pedagoginį darbą. Kaip ir anksčiau, buvo nepaprastai darbštus. Šalia pagrindinio darbo institute, pagal sutartis ir specialias programas jis daug metų laisvalaikiu mokė anglų kalbos įmonių ir organizacijų specialistus Kauno audinių fabrike ir kitur. Už valandinį atlygį dirbo užsienio kalbų dėstytoju ugdymo institucijose: 1959–1966 m. ėjo antraeiles užsienio kalbų dėstytojo pareigas Vilniaus dailės instituto vakariniame skyriuje, o nuo 1966 m., kaip valandininkas, skaitė paskaitas Mokslų akademijos aspirantams ir ruošė juos užsienio kalbų kandidatinio minimumo egzaminams. Retsykiais skaitė pranešimus respublikinėse ir kitose pedagogų mokslinėse konferencijose. Įsteigus KPI Inžinerinės ekonomikos fakultetą, 1968 m. tapo jo mokslo personalo nariu.

Knygos apie Vytautą Soblį sudarytojas dr. Jonas Dautaras „Mokslo Lietuvos“ redakcijoje

Nepriklausomoje Lietuvoje V. Soblys buvo žinomas pedagogikos mokslininkas, vadybininkas ir visuomenės veikėjas. Baigęs studijas Tulūzos, Sorbonos ir Paryžiaus universitetuose, buvo gerai susipažinęs su Vakarų Europos šalių švietimo sistemomis. Lankėsi Paryžiuje, Ženevoje, Stokholme, Upsaloje ir kitur. Siekė Lietuvos švietimą priartinti prie Austrijos, Prancūzijos, Suomijos, Švedijos, Šveicarijos, Vokietijos ir kitų užsienio šalių lygio, skleidė Lietuvoje naujausias Vakarų Europos ir kitų užsienio šalių švietimo idėjas, diegė jų patirtį, psichologines ir filosofines visuomenės švietimo nuostatas. Skatino teorinius ir taikomuosius pedagogikos mokslinius tyrimus, rengė lietuvių tautinės mokyklos koncepciją, tobulino kvalifikuotų mokytojų rengimo sistemą, įkūrė Respublikos pedagoginį institutą, inicijavo aukštos kvalifikacijos pradžios mokyklų mokytojų rengimą. Skatindamas tarptautinį mokytojų bendradarbiavimą ir ryšius, garsindamas Lietuvos pedagogų darbus, V. Soblys 1925–1939 m. paskelbė daug mokslinių straipsnių Lietuvos, Prancūzijos ir kitų šalių spaudoje.

Anuo metu V. Soblys aktyviai dalyvavo ir Lietuvos visuomeniniame gyvenime. 1932–1936 m. buvo Lietuvių ir prancūzų draugijos narys (kurį laiką – pirmininkas), ilgametis „Žinijos“ draugijos lektorius, dirbo Lietuvos Raudonajame Kryžiuje, redagavo vaikų laikraštėlį „Žiburėlis“, 1924–1940 m. buvo Tautininkų sąjungos 12-osios apylinkės pirmininku.

Vytautas Soblys buvo tipiškas XX a. pirmosios pusės kylančios ir besiformuojančios Lietuvos inteligentijos atstovas. Kilęs iš dorų kaimo žmonių, šalyje ir užsienyje įgijęs gerą išsilavinimą, jis visus savo darbus ir profesinius sugebėjimus skyrė Lietuvai. Sunkiais pokario metais, būdamas ištikimas savo tautinės mokyklos idealams, V. Soblys, pasak doc. dr. J. Dautaro, „nepritarė sovietinei mokyklų reformai ir apie ją nieko nerašė“. Šiandien bibliotekose nedaug ką galime rasti iš jo darbų, parašytų sovietiniu laikotarpiu, tik vieną kitą straipsnį ir vienintelę tuo laikotarpiu jo parašytą knygą „Apie gražų elgesį viešumoje“ (1960). Patyręs daug nuoskaudų ir pažeminimo iš tuometinės valdžios pusės, jis nebeturėjo jėgų ir užsidegimo imtis rimtų mokslo darbų. Todėl liko neįgyvendinta daug jo kūrybinių sumanymų ir mokslinių planų: nebaigtas rengti spaudai prancūzų–lietuvių ir lietuvių–prancūzų kalbų žodynas, užsienio kalbų mokymo priemonės, kalbotyros klausimai. Po ilgos ir sunkios ligos V. Soblys mirė 1968 m. lapkričio 9 d.

Profesinė, mokslinė ir visuomeninė V. Soblio veikla savo metu susilaukė dėmesio ne vien Lietuvoje, bet ir užsienyje. 1939 m. Prancūzijos Respublikos Prezidentas už kultūrinių ryšių plėtojimą tarp Lietuvos ir Prancūzijos apdovanojo jį Garbės Legiono II laipsnio ordinu, o 1957 m. KPI direktoriaus įsakymu jam buvo pareikšta padėka „Už gerą ir stropų darbą, dalyvavimą visuomeninėje veikloje ir pažangumą moksle“. Atkūrus Lietuvos nepriklausomybę, ieškant optimalaus tautinės mokyklos modelio ir sprendžiant kitas švietimo sistemos problemas, Vytauto Soblio mokslinis palikimas palaipsniui ėmė grįžti į pedagogikos šaltinių lobyną. ■

Paryžiaus sutartis paskelbė iškastinio kuro eros pabaigą

Atkelta iš **7 p.**

Lietuvai Paryžiaus susitarimas – naudingas

Lietuva galėtų būti viena pirmųjų valstybių, ratifikavusių Paryžiaus susitarimą, tuo paragindama kitas pasirašiusias šalis padaryti tą patį. Susitarimas įsigalios tik tada, kai jį ratifikuos ne mažiau nei 55 valstybės, kurių bendras šiltnamio dujų išmetimas sudaro ne mažiau kaip 55 proc. viso pasaulio šių dujų išmetimo. Labai svarbu, kad kuo greičiau šį susitarimą ratifikuotų JAV – viena didžiausių pasaulyje teršėjų. Nors JAV prezidentas sutarčiai pritaria, tačiau Kongreso dauguma priklauso kitai politinei jėgai, todėl gali kilti ir konfrontacija.

Lietuvai šis susitarimas yra labai naudingas. Nesame labai tarši valstybė, neturime nei anglies, nei kokios kitos sunkiosios pramonės, kurios atsisakyti arba paversti technologiškai mažiau taršia labai daug kainuotų šalies ekonomikai. Esame dinamiška, kompaktiška ir auganti ekonomika, o tai reiškia, kad galime lanksčiai prisitaikyti prie pačių naujausių technologijų ir gauti iš to didelės naudos. Galime pritraukti perspektyvias investicijas, pavyzdžiui, atsinaujinančios energetikos, taip pat energijos efektyvumo ir taupymo, išmaniųjų technologijų srityse.

Kiti Lietuvos žaliąjį potencialą mato, o mes patys nenorime jo matyti?

Praėjusiais metais net Europos Komisija savo studijoje apie atsinaujinančios energetikos plėtros potencialą ir įtaką ekonomikai Europos Sąjungos valstybėse iki 2050 m. mūsų valstybę pristatė kaip vieną iš didžiausią potencialą vystyti atsinaujinančią energetiką turinčių šalių. Lietuva matoma kaip daug žadanti ir progresyvi valstybė, tad kodėl to nepavertus mūsų konkurenciniu pranašumu?

Paryžiaus susitarimas būtent ir atveria realų kelią ir finansavimo instrumentus, kad pasaulio investuotojai dar ryžtingiau perkeltų kapitalo investicijas iš „rudosios“ ekonomikos, grįstos iškastiniais energijos šaltiniais, į „žaliąją“, grįstą energijos efektyvumu ir atsinaujinančia energetika.

Tarp pagrindinių valstybės prioritetų turėtų atsirasti moderni renovacija

Šiandien daugybė šilumos energijos yra prarandama neekonomiškuose, perpučiamuose sovietiniuose daugiabučiuose, kuriuose vis dar gyvena nemaža dalis didžiųjų miestų gyventojų. Renovacijos projektai stringa, vis daugiau žmonių skundžiasi, kad ji atliekama nekokybiškai. Energijos taupymas apskaičiuojamas tik teoriniuose investicijos planuose, o, atlikus darbus, realus energijos efektyvumas nebematuojamas, valstybės parama skiriama tiesiog už atliktus darbus. Štai kur slypi nekokybiškai šiltintų namų problemos priežastys.

Seime jau svarstomas mano įregistruotas įstatymo projektas, kuriuo siūlomas alternatyvus daugiabučių namų renovacijos modelis. Jis gyventojams leistų renovaciją organizuoti daug lengviau, pigiau, keliais etapais, o Europos Sąjungos ir valstybės parama būtų skiriama už pasiektą energinio naudingumo klasę, įvertinus atliktų darbų kokybę. Taip gyventojai po atliktų darbų būtų užtikrinti, kad tikrai gyvens taupiau ir šilčiau, iškart mokės mažiau. Būtent efektyvi renovacija, žaliųjų darbo vietų energetikos, technologijų ir kitose srityse kūrimas, Lietuvos turimo atsinaujinančios energetikos potencialo panaudojimas turėtų būti pagrindiniai mūsų valstybės prioritetai ir kelias į mūsų ekonomikos augimą. Viliuosi, kad Paryžiaus sutartis taps tam paspirtimi.

Autorius yra LR Seimo narys. Parengta pagal 2015 m. gruodžio 16 d. pranešimą ■

LIETUVIAI – UŽSIENYJE

Pirmoji lietuvių VYTAUTO DIDŽIOJO GIMNAZIJA įžengė į antrąjį šimtmetį

Prof. dr. Libertas Klimka

Didžiosios Pohuliankos (dabar – J. Basanavičiaus) gatvė XX a. pradžioje. Jos ir dabartinės Mindaugo gatvės sankirtoje buvo išnuomotos patalpos pirmajai Vilniaus lietuvių gimnazijai

Vilniaus Vytauto Didžiojo gimnazijos mokytojai 1923 m. Sėdi iš kairės: Jurgis Šlapelis, Danielius Alseika, Ona Kairiūkštienė, Elžbieta Lanio, Jonas Basanavičius, direktorius Marcelinas Šikšnys, Anielia Suduikienė, kun. Jonas Šepetys, Konstantinas Stašys; žemiau Povilas Gaidelionis, Ona Žebrauskaitė, Vytautas Kairiūkštis. Trečioje eilėje stovi: kun. Kristupas Čibiras, kun. Vincas Zajančkauskas, Stasys Kairiūkštis, Anatolija Aldona Kairiūkštytė-Dimnickienė, Bronius Untulis, Povilas Karazija, Stasys Matjošaitis, Klara Šepetienė, Vladas Sakavičius; ketvirtoje eilėje stovi: Vincas Budrevičius, Bronius Bucevičius, V. Alseika, Antanas Krutulys. Šaltinis: *Biržiška, M. (1930). Vilniaus Golgota. Kaunas, 1930, p. 238.*

Vytauto Didžiojo gimnazijos 4-oji laida. Iš kairės sėdi: mokytojai kun. Kristupas Čibiras, Povilas Gaidelionis, Elžbieta Lanio, direktorius Mykolas Biržiška, Anielia Suduikienė, Marcelinas Šikšnys, kun. Mečislovas Reinys. Antroje eilėje stovi: Vaclovas Biržiška, Stasys Kairiūkštis; mokiniai: Antanas Minkevičius, Marytė Latvytė, Emilija Valterytė, Al. Lapinas ir mokytojai: Bronius Untulis ir Vladimiras Sakavičius. Trečioje eilėje stovi: mokiniai Pr. Baranauskas, Mykolas Remeika, Vytautas Valteris ir Jurgis Domaševičius. 1920 m. Šaltinis: LMAVB RS, F165-434/1, *lap. 17.*

Nuotraukų informaciją pateikė Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekos Rankraščių skyriaus mokslo darbuotoja Rasa Sperskienė

Pirmosios lietuvių gimnazijos įkūrimo istorinės aplinkybės – labai sudėtingos. Mūsų krašto šviesuoliai šio darbo ėmėsi, išnaudodami menkiausią palankią spragą tarp didžių pasaulio XX a. pradžios politinių įvykių, suprasdami tą nepaprastą naudą, kurią būsimai nepriklausomai Lietuvai gali atnešti tautinio švietimo židinys. Neabejotina, kad, steigiant gimnaziją, buvo galvojama apie atsikursiančią valstybę. Vokiečių kariuomenei 1915 m. rugsėjo 5 (18) d. užėmus Vilnių, iniciatyvos ėmėsi „Lietuvių draugijos dėl karo nukentėjusiems šelpti“ centro komitetas. Gimnazija buvo įsteigta be jokio leidimo ir pavadinta „J. Basanavičiaus, M. Biržiškos ir P. Gaidelionio Vilniaus lietuvių gimnazijos kurso pamokomis“. Vadovauti pasiūlyta Mykolui Biržiškai (1882–1962), literatūros istorikui, baigusiam Maskvos universitetą.

Pirmasis mokytojų tarybos posėdis įvyko 1915 m. rugsėjo 26 d. (spalio 9 d.). Dirbti pradėjo 15 mokytojų, o į pirmąsias pamokas penkiose klasėse susirinko vos 47 mokiniai (30 berniukų ir 17 mergaičių). Patalpos gimnazijai buvo išnuomotos Pimonovo namuose Didžiosios Pohuliankos (dabar J. Basanavičiaus) ir Kaukazo (dabar Mindaugo) gatvių sankirtoje (Nr. 14/17). Po kelių mėnesių gimnaziją į savo globą perėmė Vilniaus lietuvių švietimo draugija „Rytas“. Nuo 1916 m. vasario 16 d. M. Biržiškos vadovaujamos mokyklos oficialus pavadinimas – „Ryto“ draugijos Vilniaus lietuvių gimnazija. Ji jau veikė pagal mokytojų apsvarstytą ir patvirtintą programą.

Mokinių skaičius dėl įvairiausių karo nulemtų priežasčių nuolat keitėsi: vieni išstodavo iš gimnazijos, kiti atvykdavo. Didesnę jų dalį sudarė gyvenantys įvairiose lietuvių prieglaudose ir bendrabučiuose. Vilniuje buvo kelios lietuvių vaikų prieglaudos: Antakalnio, Agronomų, Aušros Vartų (Nr. 12), Didžioji (Subačiaus g. 23), Markučių, šv. Mikalojaus, Pranciškonų (priešais šv. Mikalojaus bažnyčią), Panamarų (Filaretų g.), Žiburėlio (Literatų g. 11). Vėliau dar įkurta Birutės mergaičių prieglauda Žvėryne. Visu tuo „ūkiu“ rūpinosi Lietuvių draugija nukentėjusiems dėl karo šelpti (po karo pertvarkyta į Labdarybės draugiją). Jos valdybos centro komitetui vadovavo Jonas Basanavičius.

Skurdus maistas, šiltesnių rūbų stygius ir su tuo susijusios ligos labai trikdė normalų mokymąsi. Vadinamieji bendrabutiečiai daržoves augindavo patys, o tuos daržus naktimis dar ir saugodavo nuo vagių. Pranciškonų prieglauda turėjo visą ūkį Markučiuose: žemės sklypą, sodą, dvi karves ir arklį. Bendrabučiai ne tik priglaudė ir maitino lietuvių vaikus. Jų personalas tęsė mokyklinį ugdymo procesą, daugiausia padėdamas geriau išmokti lietuvių kalbą. Tik geru žodžiu prisimenamos šv. Mikalojaus bendrabučio, įsikūrusio ant Tauro kalno (Pamėnkalnio g.), vedėja Marija Žukauskaitė (1882–1966) ir jos bendrapavardė Marijona, dirbusi virėja. Pagarbą užsitarnavo ir „Panamarų respublikos“ vedėjas mokytojas Adomas Cicėnas. Iš pradžių kaimo vaikai kai kuriuose bendrabučiuose jautėsi nejaukiai, nes kiti juos pravardžiuodavo „vesniokais“ (lenkiškai „kaimiečiais“) arba „piemenimis“. Mat nemaža dalis bendrabučio gyventojų buvo miesto vaikai, čia apgyvendinti dėl labai įvairių karo ir okupacijų nulemtų priežasčių. Pasiturinčių tėvų vaikai gimnazijoje išsiskyrė savimi pasitikinčia laikysena, taigi kiti juos praminė „zingeriais“. Susibičiuliavę vaikai vieni kitus jau vadindavo draugais. Didžiausia to meto prieglaudos vaikų pramoga buvo kolektyvinis kino filmų lankymas.

Trūko ir mokytojų. Dauguma pedagogų buvo pasitraukę į Rusiją ir ten dirbo Voronežo lietuvių gimnazijose. Gimnazija iki 1922 m. turėjo parengiamąją klasę, vadinamąjį prieklasį, kur buvo išlyginamas labai nevienodas, karo sąlygotas mokinių pasirengimas. Vienas prieklasis būdavo skiriamas nemokantiems arba silpnai mokantiems lietuvių kalbą. Dvejus mokslo metus buvo įvestas netgi „priešprieklasis“.

Paskelbus Lietuvos valstybės nepriklausomybę, gimnazija 1918 m. lapkričio 27 d. perėjo Švietimo ministerijos žinion. Metų pabaigoje mokinių skaičius labai išaugo, nes iš Voronežo ėmė grįžti karo pabėgėliai. Tuomet trylikoje klasių 21 mokytojas mokė 320 vaikų. Gimnazijai buvo paskirtos patalpos Jurgio pr. 38, name, kur anksčiau buvo rusų moterų gimnazija, vėliau – vokiečių karo ligoninė, o dabar – Lietuvos muzikos ir teatro akademijos I rūmai (Gedimino pr.). Mokykla pavadinta Pirmąja Vilniaus vyrų gimnazija, nes lygiagrečiai buvo steigiama ir moterų gimnazija, vadovaujama Onos Mašiotienės.

1919 m. sausio 5 d. bolševikams užėmus Vilnių, gimnazijai vėl teko glaustis po „Ryto“ švietimo draugijos sparnu. Į ją sugrįžo mergaitės, gimnazijai atiduotas uždaromos rusų vyrų mokyklos turtas – kabinetų prietaisai ir biblioteka. 1919 m. kovo mėnesį išleista pirmoji abiturientų laida, gimnaziją baigė vienuolika mokinių. Rugpjūčio 23 d. dar vienai mokinių grupei buvo įteikti gimnazijos baigimo liudijimai.

Po L. Želigovskio įvykdytos 1920 m. spalio 9 d. Vilnijos okupacijos pradėta daug rimčiau varžyti tiek lietuvių kultūrinę veiklą, tiek ir gimnazijos darbą. Bendrabučiuose – kratos ir suėmimai, kaltinimai prolietuviška veikla. 1921 m. rugpjūčio 18 d. Švietimo departamento įsakymu buvo uždaryta Lietuvių mergaičių gimnazija. Lenkų valdžia pareikalavo pakeisti ir vyrų gimnazijos vardą bei išsikraustyti iš užimamų patalpų. O pastatas per vasaros atostogas jau buvo suremontuotas, net malkų žiemai parūpinta. Pedagogų tarybos 1921 m. rugpjūčio 22 d. atsakas buvo toks: gimnazija vadinsis Vytauto Didžiojo vardu. Spalio 1 d. popietę gimnazija ir mokytojų seminarija buvo prievarta iškraustytos iš užimamų patalpų. Policijai talkino Stepono Batoro universiteto studentai korporantai ir lenkų skautai, taigi būta ir tokių tautinio nepakantumo apraiškų. Mokiniai buvo iki kraujo mušami, niokojamas inventorius. Užpuolikus ypač įsiutino skriaudžiamųjų sugiedotas himnas „Lietuva, tėvyne mūsų“. Per šią antilietuvišką akciją, spaudoje pavadintą „Trečiaisiais Kražiais“, iš gimnazijos atėmė ne tik patalpas, bet ir biblioteką bei mokymo kabinetus. Po kelių dienų buvo įvykdytas dar vienas valdžios išpuolis – 250 vaikų ir 30 tarnautojų naktį išvaryti iš Didžiosios prieglaudos Našlaičių gatvėje.

Mokslą gimnazijoje pavyko atnaujinti spalio 15-ąją, prisiglaudus žydų realinėje gimnazijoje Arklių g. 1., Lichtenšteino namuose, ir tik popietinėmis valandomis. Nuo 1921 m. gruodžio 1 d. buvo išsinuomotos buvusio viešbučio patalpos Pilypo g. 12, Lukaševičių namuose (dabar Šermukšnių g. 3). Visos klasės negalėjo tilpti dvylikoje kambarių, todėl vyresniosios klasės mokėsi popietiniu laiku – nuo 15 valandos. Mokyklos biblioteka buvo įsprausta dviejuose mažuose kambarėliuose. Ne ką daugiau vietos galima buvo skirti ir dviem kabinetams – fizikos bei bendram botanikos, zoologijos ir chemijos. Tiesą sakant, ir demonstracinių prietaisų nedaug turėta. Pavyzdžiui, optikos reiškinius, dėstant fiziką, buvo galima iliustruoti tik mikroskopu ir teleskopu. Ypač trūko galimybių atlikti chemijos bandymus. Tačiau lenkų valdžios represijos nesibaigė tik patalpų ir turto iš gimnazijos atėmimu: 1922 m. direktorius Mykolas Biržiška, mokytojai Vaclovas ir Viktoras Biržiškos, Andrius Rondomanskis, mokyklos gydytojas Jonas Augevičius buvo deportuoti iš Lietuvos. Iš mokytojų gretų įvairiomis priekabėmis buvo išstumti šie pedagogai: dr. D. Alseika, kunigai M. Pšemeneckis ir N. Pakalka, P. Karazija, O. Žebrauskaitė, V. Bucevičius, A. Krutulys, P. Valavičiūtė ir kiti.

Nepaisant sunkių karo ir okupacijų aplinkybių, nestabilaus mokinių skaičiaus mokslo metais, lietuvių gimnazija savo gabių vedėjų ir mokytojų dėka, taip pat bendruomenės pastangomis augo ir tvirtėjo. Ne vienas pirmųjų dirbo gimnazijos mokytoju, neturėdamas specialiojo pedagoginio išsilavinimo. Vyriausias gimnazijos mokytojas, vienas iš jos steigėjų, Povilas Gaidelionis netgi nebuvo baigęs aukštojo mokslo, tik studijavęs Peterburgo technologijos institute, tačiau turėjo įgimtą pedagoginį talentą. Jį mokiniai labai gerbė ir mėgo.

Mokytojauti į gimnaziją atėjo lietuvių tautinio atgimimo pašaukti Vilniaus krašto šviesuoliai, kurie šio darbo ėmėsi ne dėl užmokesčio, bet iš būtinybės, dėl kilnios tautinės idėjos. Kartu tai buvo ir ryškūs visuomenininkai, įvairių lietuviškų organizacijų vadovai. Pirmųjų mokytojų sąraše buvo būsimieji Lietuvos Respublikos prezidentai – Antanas Smetona ir Aleksandras Stulginskis, trijų universitetų (Kauno, Vilniaus ir Pinebergo) profesoriai broliai Mykolas, Vaclovas ir Viktoras Biržiškos, kompozitoriai Juozas Naujalis ir Teodoras Brazys, garsūs dailininkai Antanas Žmuidzinavičius, Vytautas Kairiūkštis ir Adomas Varnas, dailės istorikas ir muziejininkas Paulius Galaunė, vyskupas Mečislovas Rainys, švietimo ministras Konstantinas Šakenis. Tautos patriarchas Jonas Basanavičius buvo ne tik gimnazijos steigėjas, bet ir jos gydytojas. Vilniuje nuolat besikeičiant politinėms sąlygoms, keitėsi ir personalo sudėtis. Dalis mokytojų pasitraukė į Kauną. *(Tęsinys – kitame numeryje)*

SPAUDOS, RADIJO IR TELEVIZIJOS RĖMIMO FONDAS

Ptolemėjo geografija ir baltų tautos

Rimantas MATULIS

Parašyti šį straipsnį paskatino akad. Eugenijaus Jovaišos monografijos „Aisčiai – kilmė“ ir „Aisčiai – raida“. Bandysiu ieškoti jungiančių grandžių tarp E. Jovaišos pateiktų archeologijos mokslo duomenų, Algirdo Patacko knygoje „Litua“ skelbiamos teorijos, kad baltai vos ne nuo ledynmečio buvo vietiniai mūsų girių gyventojai, ir Česlovo Gedgaudo bei Jūratės Statkutės Rosales teorijų, kuriose senovės baltai yra artimai tapatinami su getais – gotais ir apima didesnę Europos ir net Artimųjų Rytų dalį. Šiuose tyrinėjimuose labai didelį poslinkį suteikė E. Jovaišos ir kitų artimai dirbusių pagalbininkų naujausi bandymai nustatyti Ptolemėjo geografijoje minimų tautų gyventas vietas. Taigi, kaip galima bandyti suderinti šias, iš pažiūros visiškai prieštaraujančias viena kitai, teorijas?

Kuo giliau einame į praeitį, tuo daugiau nežinomųjų. O kai pasiekiame laikus, kurių nesiekia Biblija ir kiti seniausi raštai, tai pasineriame į tokią jūrą, kurios ne tik šaukštu, bet ir kibiru neišsemsim. Dažnai akademiniuose sluoksniuose susiformuoja „jau išspręstos ir visa apimančios sistemos“, tačiau vėliau, kaip čia minimu E. Jovaišos atveju, vėl daug ką reikia dėstyti iš naujo.

Turbūt į labiausiai dabar paplitusį ginčą, ar gotai buvo germanai, ar baltai, atsakysiu trumpai: savo kilme gotai daugiau artimesni baltams, nei germanams. Dabartines tautas ar jų junginius neįmanoma mechaniškai nukelti du ar tris tūkstančius metų į praeitį. Romėnų pavadinta „barbarų“ Europa yra neapsakomai sudėtingas tautų katilas, tačiau išvesti kažkokį siūlą, rišantį įvairias tautas, įmanoma ir netgi būtina. Kaip žinome, didžiosios tautos ir jų junginiai (germanai, slavai ir kt.) ne tik nukariauja silpnesnius kaimynus, bet ir savaime kuria istoriją „iš savo varpinės“, sau prirašo ir buvusias istorijoje tautas. Jeigu ne M. Gimbutienė, V. Toporovas ir kai kurie kiti žymiausi mokslo autoritetai, iki šiol būtumėme šaipęsi iš tokių nuomonių (o iš daug ko ir tebesišaipoma), kad baltų gentis galindai kažkada atsidūrė Ispanijoje ir prisidėjo prie ispanų kalbos suformavimo, arba kad baltai yra gyvenę iki Maskvos ir t. t.

Išsamesnį nagrinėjimą pradėsiu nuo Herodoto iš Halikarnaso (Halikarno), gyvenusio apie 484–430 m. pr. Kr., išsakytos žinios, kad trakų tauta yra pati didžiausia, neskaitant indų, ir jeigu trakai būtų vieningi, jie būtų nenugalimi. Turbūt niekas iš mūsų neabejoja, kad trakų kalba priklauso indoeuropiečių kalbų grupei. Taigi, kuri iš dabartinių indoeuropiečių kalbų ar kalbų grupių yra artimiausia šios Herodoto minimos didžiosios trakų tautos kalbai ir kuri tauta šiuo metu, ar giminingų tautų grupė, yra artimiausia trakų tautai?

Bandysiu pagrįsti mintį, kad artimiausi šiai didžiausiai Herodoto minimai tautai, neskaitant indų, turėtų būti baltai. Herodotas tvirtina, kad getai yra „narsiausia ir tauriausia trakų gentis“. Netiesiogiai iš šio pasakymo galime daryti išvadą, kad getai etniniu požiūriu sudarė trakų genčių branduolį, t. y. didžiulė trakų genčių teritorija gali būti kildinama iš getų, o jau II–I a. pr. Kr., kaip rašo romėnų istoriniai šaltiniai, trakai persivadino dakais. Taigi, vėl nėra visiškai tikslu, nes Kristaus laikais Balkanų pusiasalyje dar buvo visi trys atskiri valstybiniai junginiai: Getija, Trakija ir Dakija. Tačiau tuo metu, kai Romos imperatorius Trajanas nukariavo Dakiją, kuri apėmė dabartinės Rumunijos teritoriją (II a. pr.), dakai jau užėmė svarbiausią vietą tarp trakų genčių. Tačiau kaip tik po šio Dakijos nukariavimo minėtų genčių junginyje vėl įsivyravo getų pavadinimas, Europoje paplitęs išvestiniais gotų, gudų, gitonų, masagetų, samogitų (samogetų), tirsagetų, geatų, heathobardų, jotvingių, jutų (jutai – getai, iš Jutlandijos atsikėlę į Britų salas, iš jų V a. išsikrausčius romėnams – R. M.), iš ankstesnių laikų chetų, hetų – hetitų ir kitais vardais. Apie tai labai taikliai daugelyje knygų yra rašiusi Jūratė Statkutė Rosales, taip pat Česlovas Gedgaudas. Tačiau daug kur, be getų, išlieka ir trakų bei dakų pavadinimai. Lietuvoje yra daug vietovardžių su šaknimi *trak*: Trakai (miestas), Trakai (kaimai Ignalinos, Jonavos, Jurbarko, Kėdainių, Marijampolės, Molėtų rajonuose), Trakų piliakalnis buv. Kovarsko rajone ir Radviliškio, Širvintų, Švenčionių rajonuose, Trakėnai (dabas – Jasnaja Poliana Rusijos valdomoje Karaliaučiaus srityje), Trakininkų kaimai Pagėgių ir Panevėžio rajonuose, Trakiškės kaimas Seinų apskrityje dabartinėje Lenkijoje, Trakiškių kaimas Kalvarijos ir Marijampolės rajonuose, Trakiškio kaimas Panevėžio rajone. Šilalės rajone yra Traksėdžio kaimas, kuris etniškai lyg ir reikštų „Trakų sodybą“. Tai pasakytina ir apie Traksėdžių kaimą Šilutės rajone ir t. t. Yra ir begalės pavardžių su šaknimi *trak*: Trakimas, Trakas, Trakelis, Traknys, Trakomaitis ir pan. Daugelis iš čia minėtų žodžių gali būti kilę ir iš žodžio trakas – „kirtavietė miške“ ar pan., tačiau daugelio jų kilmę iš minėtos trakų tautos vargu ar galėtume paneigti.

Klaudijus Ptolemėjas

Įdomu, kad trakus ir dakus daugelis istorikų mini dar XI a. Apie tai daug rašė Teodoras Narbutas (T. Narbutt, Dzieje st. n. Lit., t. III, Wilno 1838, p. 203–205). Jis cituoja Voigtą, kad Mozurijos kunigaikštis Maslavas sujungė gentis Dacosque, Gethas kovai su Lenkijos karaliumi Kazimieru. Bogufalo leidinyje vietoj Dacosque, Gethas rašoma Ducesque, Gethos. Tai leistų daryti prielaidą, kad dakai Lietuvoje galėjo išvirsti į dukus, o šie vėliau į mūsų dzūkus, panašiai kaip prūsų ir trakų žodį „apė“ mes tariame kaip upė. Daugelį dzūkų kilus iš pietų rodo jų tamsesni plaukai ir tamsesnės akys, taip pat ir genetiniai tyrimai. Kaip čia neprisiminsi J. Basanavičiaus teorijos apie trakų ir frygų giminystę su lietuviais.

Įdomu, kad labai daug senųjų autorių Daniją, arba didesnę teritoriją greta Danijos prie Baltijos jūros, XI–XII a. vadina Dakija. Citata iš Helmoldo: „*...in omnibus Borealibus regnis, Daciae scilicet, Suediae, Norwegiae, functus est authoritate Archiepiscopali, & legationis Apostolicae ministerio*“. Karolio Lundijaus veikale danai vadinami Vakarų dakais: „*...old boundaries of West Gothia with Sueonia and Dania* („Senosios Vakarų Gotijos (vestgotų) sienos su Švedija ir Danija“ – R. M.)... toliau rašo: *Danes (West Dacians)*.

Panašių tekstų, kur danai vadinami dakais, teko sutikti nemažai. J. Basanavičius pateikia tekstą, rašytą XII a., kuriame danai ir dakai minimi atskirai maždaug dabartinėje šiaurinėje Vokietijoje ir Danijoje: „*Sunt etiam plurima...aliarum nationum regna, quae sicut sedes vel regni limites habuere videlicet Gothi, Dani, Daci, Rugi, Heruli, Gepidi etc.*“ Apie 1346 m. Livonijos magistras puolė Daccones, Eystones ir Osolienses14. Čia gali būti minimi Dago ir Ezelio salų gyventojai Estijoje ir aisčiai (šiuo atveju – estai).

Dakijos ribų neapibrėžtumą senovėje rodo toks faktas, kad Agrippos žemėlapyje 12 m. pr. Kr. Vyslos upe eina siena tarp Germanijos ir Dakijos. Pagal tą patį Agrippos žemėlapį J. Basanavičius rašo, kad šiaurėje Dakija siekė Baltijos jūrą, taigi apėmė ir Lietuvą (J. Basanavičius, „Apie Trakų Prygų tautystę...“, V. 1921, p. 13. Detlefsen, Ursprung, Einrichtung und Bedeutung der Erdkarte Agrippas, Berlin 1906, p. 34).

Kadangi apie trakų, dakų ir getų giminystę esu parašęs daug straipsnių, toliau bandysiu įrodyti, kad Herodoto minimos antros didžiausios tautos trakų branduolys getai buvo baltai, arba kad baltų kilmė negali būti atsieta nuo getų. Turbūt niekas iš mūsų neabejoja, kad jotvingiai yra baltų gentis, o jie lotyniškuose tekstuose vadinami Getwesia, Getuesia, Getvezitae ir pan. Tik vėliau pirmasis garsas g pavirto į j. Beje šis garso pasikeitimas įvyko dar anksčiau, nei susiformavo slavai. Jau V a. Danija buvo vadinama Jutlandija, iš kurios jutai, kartu su anglais ir saksais, V a. iš Britų salų pasitraukus romėnams, įsiveržė į Britų salas ir ten įsikūrė. Žinome, kad anglų vardas išliko Anglijos pavadinime, saksai – Wessex (Vakarų saksų), Essex (Rytų saksų) ir Sussex (Pietų saksų) grafysčių pavadinimuose, o jutai, kituose šaltiniuose taip pat vadinami getais, įsikūrė pietvakarių Anglijoje. Kaip matome, jau V a. getų vardo pirmasis garsas kai kur buvo pakitęs į j. Tokius pakitimus galime aiškiai matyti slavų kalbose, kur žodžio gintaras tarimas yra pakitęs į „jantar“, Gediminas rusų šaltiniuose dažnai vadinamas Jedimin ir pan. Beje, šių eilučių autoriui anglų kalboje dažnai pasitaiko žodžiai, kuriuos galima būtų kildinti ne iš bendrosios indoeuropiečių prokalbės, bet iš baltų ar jiems labai artimų kalbų. Tačiau kol kas nuo šių nuomonių susilaikau, nes čia turėtų būti atlikti kruopštesni kalbiniai tyrimai.

(Pabaiga – kitame numeryje)

Netekome profesoriaus VYTAUTO NASVYČIO

LR Seimo Pirmininkė Loreta Graužinienė Seimo ir savo vardu reiškia nuoširdžią užuojautą dėl žymaus Lietuvos architekto, dailininko, visuomenės ir politikos veikėjo profesoriaus Vytauto Nasvyčio mirties: „Lietuva neteko vieno iškiliausių architektūros autoritetų, talentingo kūrėjo, didžios asmenybės, kurio darbai daugelį metų formavo unikalų Vilniaus miesto architektūrinį veidą, iki šiol žavintį sostinės gyventojus ir svečius. Telydi Velionį Amžinybės šviesa, o jo šeimą – paguoda ir dvasios stiprybė.“

Be kitų garsių darbų, kartu su broliu dvyniu Algimantu Vytautas Nasvytis yra suprojektavęs Lietuvos Respublikos Seimo I rūmus ir naująją Seimo posėdžių salę.

NAUJOS KNYGOS – STUDENTŲ AKIMIS

Pinigų muziejaus lobyno raktas

Knygos recenzija

Marija VAZNAITYTĖ

Ruzas, Vincas. (2015). Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės monetos Lietuvos banko Pinigų muziejuje. Vilnius: Lietuvos bankas.

Šio veikalo pasirodymas – ilgo ir nuoseklaus darbo rezultatas, suteikęs galimybę pamatyti ne tik eksponuojamas, bet ir saugomas muziejaus fonduose monetas. Pasak jo autoriaus Vinco Ruzo, ką tik iš spaudos išėjusia knyga atveriamas didelis senosios Lietuvos pinigų lobynas. Vincas Ruzas žinomas kaip muziejininkas numizmatas, Lietuvos medalininkystės tyrinėtojas. Jo bibliografijoje – 139 publikacijos. Jis taip pat žinomas ir kaip virtualiosios ekspozicijos „Pinigai Lietuvoje 1914–1945“ bendraautoris. Prie leidinio rengimo prisidėjo Lietuvos nacionalinio muziejaus Numizmatikos skyriaus darbuotojas Eduardas Remecas, Pinigų muziejaus direktorius Vidmantas Laurinavičius bei kiti specialistai. Leidinys išleistas 500 egz. tiražu. Lietuvos bankas nemokamai leidinį išplatino Lietuvos muziejams ir bibliotekoms. Besidomintys numizmatika ar tiesiog norintys susipažinti su katalogu gali atsisiųsti elektroninę leidinio versiją iš Pinigų muziejaus svetainės: http://www.limis.lt/personaliju-zodynas/-/personFastSearch/view/17002712. Galima dalyvauti šio muziejaus *Facebook.com* puslapyje skelbiamuose žaidimuose, tarp kurių prizų yra ir ši knyga. Be abejo, verta apsilankyti ir pačiame Pinigų muziejuje.

Katalogas parengtas lietuvių ir anglų kalbomis. Jį sudaro įvadinis tekstas ir dvylika dalių. Kiekviena dalis supažindina su atskirais Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės istorijos laikotarpiais, pinigų raidos ir kita muziejine medžiaga, iliustruojančia Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės pinigų istoriją. Medžiaga išdėstyta chronologine tvarka. Tekstinę informaciją papildo gausios iliustracijos.

Katalogo įvadas – gerai struktūruotas, atskleidžiantis svarbesnes temas. Pirmajame įvado skyriuje aptarta Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės kultūrinio palikimo vertė, išryškinamas stiprėjantis specialistų dėmesys šiam laikotarpiui. Autorius išreiškė padėką visiems talkininkams, padėjusiems rengti šį leidinį. Antrasis skyrius supažindina su muziejaus istorija ir atskleidžia, kaip buvo kaupiama monetų kolekcija, kas nulėmė būtent tokią veiklos kryptį. Trečiajame skyriuje autorius apžvelgia Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės pinigų raidą. Jų istorija aptariama nuo pirmųjų žinomų pinigų, jų gamybos žaliavų ir būdų, kelių į šalį, tuometinių politinių ar kitų priežasčių įtakos pinigų gamybai.

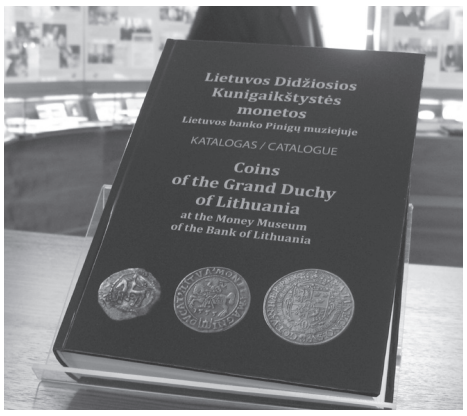

Visos katalogo dalys prasideda proginių monetų iliustracijomis. Beveik kiekviena leidinio dalis skiriama tam tikram Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valdovui, pavyzdžiui: Jogailai (1377– 1392), Vytautui (1392–1430) ir Aleksandrui (1492–1506) ir kt. Leidinyje aptariama, kokios legendos tam tikrais laikotarpiais dominavo ant kaldinamų monetų. Kaip pavyzdį galima paminėti, kad Zigmanto Vazos valdymo laikais ant monetos buvo iškalamas raitelio su skydu atvaizdas. Pateikiama informacija iš Vilniaus monetų kalyklos istorijos.

Kai kurių monetų atvaizdams skiriamas išsamesnis aprašymas ir pateikiamos kitų numizmatų prielaidos ar interpretacijos, kas ir kodėl buvo vaizduojama. Autorius nurodo, kiek tam tikro laikotarpio monetų turi Pinigų muziejus ir kur saugomos kitos. Aprašo tuo metu naudojamas žaliavas, nurodo, kiek monetų buvo rasta, kokios monetų kalyklos veikė ir kaip rutuliojosi jų veikla. Katalogo iliustracijose galima pamatyti monetų gaminimo įrankius, nurodomas jų amžius ir paskirtis. Jos vaizduojamos aversu ir reversu, nurodomos jų radimo vietos, amžius, masė ir matmenys. Kadangi kai kurios monetos prastai išsilaikė, virš jų iliustracijų užrašyti monetoje vaizduojami simboliai ar atitinkami įrašai.

Kai kuriose knygos dalyse, pavyzdžiui, „Žygimantas Senasis, 1506–1544“, pateikiami heraldikos ar kalybos meistrų simboliniai žymėjimai: medžio šakelė, dobilas. Dalyje „Jonas Kazimieras/John Casimir 1648–1668“ autorius ne tik aptaria to laikotarpio monetas, bet ir pateikia išsamią informaciją apie tuo metu veikusias monetų kalyklas: Ujazdovo, Olivos, Vilniaus, Lietuvos Brastos, Kauno ir Marienburgo.

Reikia pažymėti ir itin gerą poligrafijos kokybę bei iliustracijų vaizdumą. Monetų iliustracijos ryškios, su išsamiais aprašymais. Todėl skaitytojas gali įsigilinti, kas jose vaizduojama ir kokiam laikotarpiui konkreti moneta priklauso. Katalogas leidžia skaitytojui gana išsamiai susipažinti su Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės pinigų istorija ir politika, monetų ypatumais ir verte, atkreipiamas dėmesys į numizmatinio lobyno saugojimo vietą – Pinigų muziejų. Tokia knyga sudomins ne tik kolekcininkus ar muziejų darbuotojus, bet ir visus, bent kiek giliau besidominčius senosios Lietuvos pinigų raida, kaip valstybės istorijos dalimi. Nemažas leidinio privalumas yra tai, kad katalogas įkeltas į Pinigų muziejaus tinklalapį ir norintys gali jį atsisiųsti nemokamai.

Autorė yra Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto Paveldo informacijos ir komunikacijos magistro studijų programos studentė

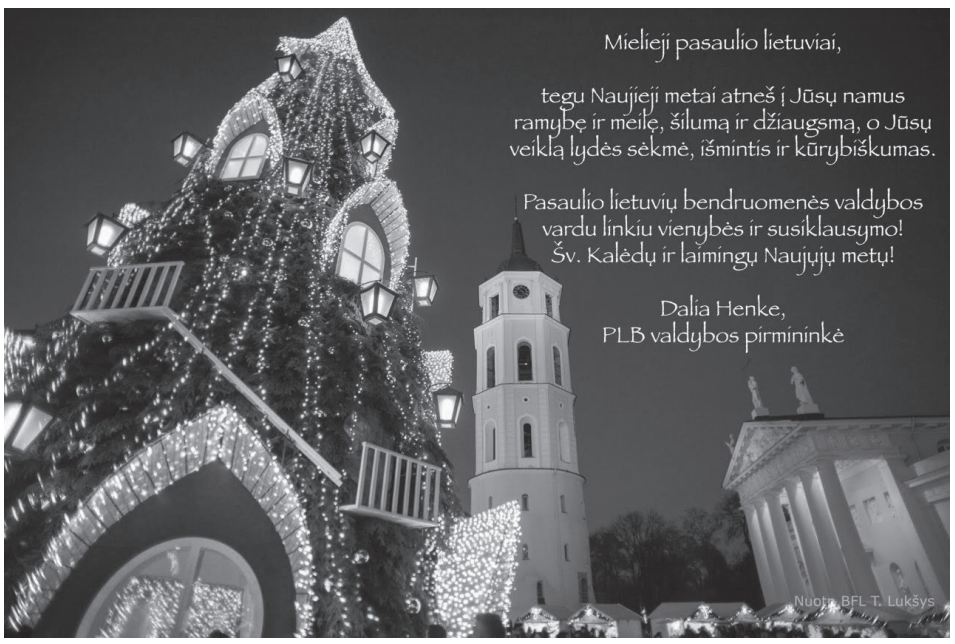

Mieli Lietuvos mokslininkų laikraščio skaitytojai,

užsiprenumeruokite „Mokslo Lietuvą“ 2016-iesiems metams ir paskatinkite tai padaryti savo kolegas. Prenumerata priimama visuose „Lietuvos pašto“ skyriuose ir internetu.

Prenumeratos kaina: vienam mėnesiui – 2,66 euro; 3 mėnesiams – 7,98 euro; pusei metų – 15,95 euro; metams – 29,26 euro.

GERA NAUJIENA: jau dabar galite užsiprenumeruoti laikraščio elektroninę versiją (PDF).

Šios prenumeratos kaina metams – 10 eurų, pusei metų – 5 eurai.

„Mokslo Lietuvos“ internetinėje svetainėje: http://mokslolietuva.lt/ pasirinkus „ML prenumeratą“, atsiveria http://mokslolietuva.lt/prenumerata/, kur siūloma užpildyti kvitą http://mokslolietuva.lt/prenumeratos-kvitas/ ir jo laukelius perkelti į savo el. banko pavedimo formą arba atsispausdinus apmokėti banke.

Mums Jūsų parama reikalinga kaip niekad!

Mokslo Lietuva

Vyriausiasis redaktorius Jonas Jasaitis
Stilistė-korektorė Jolanta Niaurienė
Dizainerė Giedrė Zaveckienė

Redakcinės kolegijos pirmininkas Alfonsas Ramonas. Nariai: Valentinas Baltrūnas, Vygintas Gontis, Valentas Daniūnas, Raimundas Dužinskas, Rimas Norvaiša, Vilma Petrikaitė, Jelena Tamulienė, Emilis Urba, Janina Valančiūtė, Alvydas Baležentis, Nelė Jurkėnaitė, Dalia Shilas (PLB)
Redakcijos adresas: J. Basanavičiaus g. 6, LT-01118 Vilnius
El. paštas *mokslolietuva@gmail.com* (pagrindinis); *mokslolietuva@takas.lt* (papildomas)
Tel. (8 5) 212 1235, laikraštis internete: *www.mokslolietuva.lt*
Redakcija gerbia savo autorių nuomonę ir mintis, net jei ne visada joms pritaria.
Perspausdinant ar naudojant laikraščio „Mokslo Lietuva“ ir jo internetinio puslapio *http://www.mokslolietuva.lt* paskelbtą medžiagą būtina nuoroda į „Mokslo Lietuvą“.
Laikraštis platinamas tik prenumeratoriams ir redakcijoje.

ISSN 1392-7191
Leidžia
UAB „Mokslininkų laikraštis“
SL Nr. 169
Spausdino
UAB „Petro ofsetas“
Savanorių pr. 174D, LT-03153, Vilnius
Tiražas 500 egz.